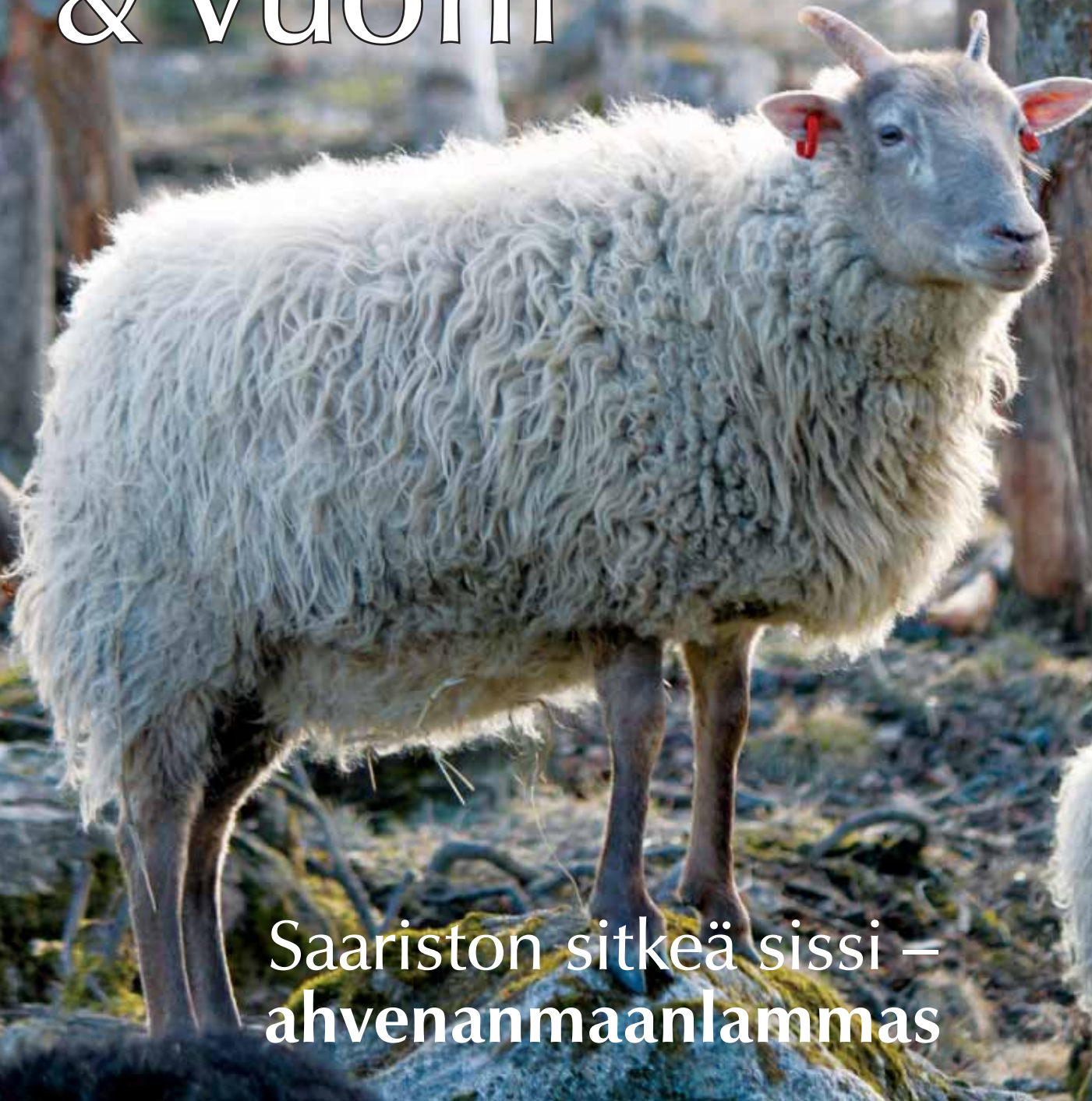

Lammas & vuohi

2/2015

Saariston sitkeä sissi –
ahvenanmaanlammas

Suomen Lammasyhdistyksen jäsenjulkaisu. www.proagria.fi/suomenlammasyhdistys

Walesissa
karitsoittaja oppii
paljon ja nopeasti

Lihassa maistuu
lampaan rotu ja
ruokinta

Laadukas karkearehu
on terveyden ja
tuotannon kulmakivi

PRO
Agria

Vuosikymmenten kokemuksella

Olemme jo 65 vuoden ajan ottaneet vastaan suomalaista villaa ja valmistaneet siitä laadukasta huovutusvillaa, hahtuvaa, hahtuvalankaa sekä karsta- ja kampalankaa.

Villat meille - langat teille

Tuo villat meille omaeräkehruseen (väh.20kg), saat omat tuotteet meiltä sovitulla tavalla.

Ostamme villaa rajoitetusti

Ota yhteyttä villan vastaanottoon: Päivi Häkkinen puh. 050 543 6533

Pirtin Kehräämö

KEHRÄÄMÖ ja Tehtaanmyymälä
Kehraämöntie 2, 51520 Hirola
Puh. 010-617 3030
www.pirtinkehraamo.fi

Suomalaisesta
villasta
valmistetut
tuotteet.

Läpimurron paikka

Karitsanlihamarkkinoilla on käynnissä ennennäkemätön myllerrys. Roimasti kasvanut tuotanto ylittää vanhojen asiakkaiden kysynnän eritoten tukkukaupassa. Suoramyyntissä tilanne on vaakaampi.

Vaikutukset alkoivat heijastua lampureihin viime syksynä, jolloin teurashinnat kääntyivät laskuun. Pahimmillaan hinnanalenema on ollut niin suurta, ettei teurastilistä riitä tuotantokustannusten jälkeen enää lainkaan palkkaa lampuriperheelle.

Tilanne pitää saada korjattua nopeasti, sillä nollakatteella tuotantoa ei voida ylläpitää pitkään. Tarvitaan uusia avauksia ja asiakkaita – ehkä myös toimintatapoja. Lampaalla on nyt läpimurron mahdollisuus, momentum.

Uhkana on, että kasvu hiipuu hinnanalaskuihin, ja tuotannossa palataan aiemmalle tasolle, kunnes hinnat tarjonnan niukentuessa jälleen elpyvät. Yksittäisille, alaan investoineille lampureille tämä olisi katastrofi.

Karitsassa on onneksi vielä paljon kokeilematta. Lihanleikkua, pakkauskojoja sekä -materiaaleja, jatkojalostusta ja brändejä hiomalla voidaan arvo tuotteelle avata uusia väyliä. Kuluttaja on puolellamme, kunhan tarjonta vastaa odotuksia.

Sisällysluettelo

VAKIOPALSTAT

4	Pääkirjoitus	14	Keinosiemennyksellä onnistumisia
5	Edunvalvonta	16	Uusi nitraattiasetus
6	Tuoretta satoa	18	Laadukasta säilörehua
25	Eläinlääkärin palsta	20	Rotuesittelyssä ahvenanmaanlammas
38	Aidan toiselta puolen	26	Sarvellinen pässi on vuoden maatiainen
42	Lammashaasta lautaselle	26	Lihassa maistuu lampaan rotu ja ravinto

VUOHIPALSTA

40	Suomenvuohien pukkien sukulinjat	26	Luonnonmukainen loisten ja kärpästen häätö
41	Vuohiuutisia	30	Kaupalliset lammaskuljetukset

ARTIKKELIT

9	Jalostuslampolahaku uudistunut	34	Karitsankasvatus ja rehut
12	Karitsointikevät Pohjois-Walesissa	36	

Kuva: Sanna Keronen

30

Madotusvälineet valmiina. Uudessa-Seelannissa yrittään torjua loisia myös luonnonmukaisilla menetelmillä.

Kuva: Milla Alanco

41

Vuohiuutisia sivulla 41

Tilaushinta: 69 €/vuosikerta 2014 (5 numeroa), sis. SLY:n jäsenyyden
Kannattajajäsenyys: 300 €/vuosi

Paino: T-Print Ky, Hyvinkää
ISSN 0785-7276

Toimituksen osoite:
Terhi Torikka, Kuutostie 470
59130 Koitsanlahti

Päätoimittaja:
Pia Parikka
Puh. 020 747 2451
pia.parikka@proagria.fi

Toimitussihteeri:
Terhi Torikka
Puh. 040 752 6363
terhi.torikka@gmail.com

Ilmoitusmyynti:
Riikka Miikkulainen
Puh. 040 673 4179
riikka.miikkulainen@proagria.fi

Toimituskunta:
Tapio Rintala
Petri Leinonen
Timo Heikkilä
Sebastian Nurmi
Kaarin Knuuttilla
Juha Annala
Helinä Leppänen

Kansikuva:
Satu Alajoki
Pikkukuvat:
Leena Jussila
Anu Ellä

Seuraava lehti 3.7.2015
Aineistot 20.5.2015 mennessä.

20 Ahvenanmaanlampaan sarvellisuus on usein yhteydessä pieneen kokoon, ilmenee tutkimustuloksista.

Markkinajumia ja halpuuttamista

Jo viime syksynä nousivat teurasruuhkat puheenaiheeksi lampuritapaamisissa. Pääsiäisen alla myös me pohjoisen tuottajat jouduimme viivästettyjen teurasnoutojen ja laskevien tuottajahintojen uhreiksi. S-ryhmä lanseerasi pääsiäissäsesonkiin pakastetun kotimaisen luomulammaspainin, halpuutettuun hintaan.

Osa tuottajista on jo vaatinut lammastalouden markkinoinnin lopettamista, ”kun vanhatkaan eivät saa teuraitaan myytyä”. Pitkään jatkunut (ja yhä jatkuva) tukiehdosta vääntö on lisännyt epävarmuutta.

Ehkä on syytä muistaa, että teurashinnat ovat viimeisen viiden vuoden aikana nousseet aika lailla, nousun taittuminen oli enemmän kuin odotettavissa. Tuotannon lisääntyminen muistuttaa meitä kaikkia, että lisääntyvä tuotanto vaatii uusia jalostus- ja jakelukanavia. Laajentuvan tuotannon oloissa kysyntä ja tarjonta eivät aina etene samaa tahtia, kuprut ja kuopat ovat väistämättömiä.

”Sektoritasolla” tämän talven markkinahäiriöt ovat varoittaneet yhden tai kahden markkinatoimijan varassa toimimisen vaarallisuudesta. Uskon, että lisääntyvä tuotanto tarjoaa lisää mahdollisuuksia, kun tuotteitamme riittää useammalle jalostavalle ja markkinoivalle toimijalle.

Yksittäisen tilan näkökulmasta tämä kuohunta saattaa tuottaa hetkellisesti taloudellisia menetyksiä, se on selvää. Jopa sopimustuottajatilat ovat huomanneet, että myyntisopimusten sitovuus saattaa olla aika suhteellista.

Näyttää pahasti siltä, että ”lampolasta lautaselle” -ketjun osat eivät kovin hyvin tunne toistensa toimintaympäristöä. Kun jokainen pitää omat ”salaisuutensa”, on turha toivoa, että yhteistyökumppanien käyttäytyminen parani. Valmistavassa teollisuudessa ketjun jäsenet avaavat kumppaneilleen kustannusrakenteensa, jolloin yhdessä alihankkijan tai seuraava vaiheen kanssa voidaan yhteistä toimintaa hioakustannustehokkaaksi eli tuottavaksi.

Näin tuottajanäkökulmasta teurastamoportaan pitäisi olla ”me”, ei ”ne”. Jotta tähän päästään, on tultava tutuiksi,

”Laajentuvan tuotannon oloissa kysyntä ja tarjonta eivät aina etene samaa tahtia, kuprut ja kuopat ovat väistämättömiä.”

puolin ja toisin. Teurastamolta olen kaivannut ketjuohjausta, jotta voisin ajoittaa kasvatukset mahdollisimman otolliseen ajankohtaan.

Ei kannata markkinoida ennen kuin on myytävää: siksi meidän työstettävä ketju toimivaksi ennen menekin-edistämiskampanjointia.

Minäminämullelulle -ajattelu pitää korvata yhteisellä pohdinnalla siitä, miten laadukasta kotimaista karitsaa ostava asiakas saa tuotteensa haluamallaan lailla. Pääsääntöisesti asiakkaidemme ensimmäinen kysymys ei ole hinta. Palvelun hinnoittelu on tunnetusti vapaampaa kuin fyysisen tuotteen: jos ostokokemuksen mukana tulee asiakasta arvostava palvelu, myös lammastuotteen hinnoittelu on vapaampaa.

Kuva: Asko Veteläinen

Petri Leinonen
Suomen lammasyhdistyksen hallituksen jäsen

”Teurastamolta olen kaivannut ketjuohjausta, jotta voisin ajoittaa kasvatukset mahdollisimman otolliseen ajankohtaan.”

Suomen Lammasyhdistys r.y. hallitus 2015

Tapio Rintala, puheenjohtaja, Oripää, rintala.tapio@gmail.com

Janne Jokela, varapuheenjohtaja, Lohtaja, jokelaj@nic.fi

Jarmo Latvanen, Akaa, jarmo.latvanen@pp.inet.fi, Varajäsen: Katja Sikka, Rymättylä, katja.sikka2pp.inet.fi

Kaarin Knuutila, Kouvola, knuutila@muhiemenlahtivaja.fi, Varajäsen: Maaret Berg-Tynkkynen, Uukuniemi, suurtupa@gmail.com

Juha Annala, Isokyrö, juha_84@hotmail.com, Varajäsen: Mikaela Ingo, Mustasaari, mikaela.ingo@agrolink.fi

Helinä Leppänen, Tohmajärvi, helina.leppanen@luukku.com, Varajäsen: Eeva Piesala, Petäjavesi, piiku@piiku.fi

Janne Jokela, Lohtaja, jokelaj@nic.fi, Varajäsen: Timo Heikkilä, Ylivieska, heikkila.timo@kotinet.com

Petri Leinonen, Tornio, petri.leinonen@elomestari.fi, Varajäsen: Anne Jurva, Tervola, janne.jurva@pp1.inet.fi

Yhdistys rekisteröity 27.12.1988.

Kuva: Jaana Makkonen

Otto Makkonen, MTK Lammasjaosto

Markkinoiden kasvukipuihin helpotusta menekinedistämisestä

Syksyn ja kevään mittaan on tuskailtu lihamarkkinoiden tukkaisuuden kanssa. Nykyinen markkinatilanne on monien sattumien summa. Venäjän tilanne sotkee kotimaan lihamarkkinoita. Tuotannon kasvusta johtuen markkinoilla on kotimaista karitsanlihaa enemmän kuin koskaan ennen. Tämän hetkinen tilanne pistää kuluttajat miettimään entistä tarkemmin rahan käyttöönsä.

Viime vuonna tilanteeseen herättiin ja päätettiin toimia karitsanlihamarkkinoiden vilkastuttamiseksi. Tilanne on edistynyt ja markkinointihankkeen alkurahoitus on taattu MTK:n puolesta. Kevään kuluessa kun hankkeiden hakuikkuna avautuu, karitsanlihan menekinedistämistyöryhmä pääsee viemään asiaa eteenpäin Outi Sirolan johdolla. Uskon hankkeelle olevan tilausta ja kuluttajasektorin olevan valmis ottamaan seuraava

van askeleen kotimaisen karitsanlihan kulutuksen suhteen.

Tänä pääsiäisenä kotimainen karitsa tuli vahvasti markettien valikoimiin ja sitä mainostettiin laajasti eri medioissa. Tämän nosteen ja näkyvyyden hyödyntäminen on nyt tärkeää koko lammasta- ja teurastamosektoreilla. Toivottavasti kotimainen karitsa pysyy kauppajien valikoimissa pääsiäisen jälkeenkin ja näin saataisiin luotua pohjaa ympärivuotiselle kysynnälle.

Ympärivuotinen kysyntä tasaa tarjontahuippuja, joka puolestaan vaikuttaa tuottajalle maksettua hintaa positiivisesti. Lammastalouden kasvun edellytyksenä on teurashinnan asettuminen hyvälle tasolle. Tuottajan kannalta on kestävämpää, että hintavaihtelut ovat suuria. Nykyinen hintataso minimoi uudet investoinnit. Tutkimusten mukaan lammastiloilla on halua investoida ja lisätä kotimai-

”Kevään kuluessa kun hankkeiden hakuikkuna avautuu, karitsanlihan menekinedistämistyöryhmä pääsee viemään asiaa eteenpäin Outi Sirolan johdolla.”

sen karitsanlihan tuotantoa.

Lisääntyvän tuotannon myymiseen kuluttajille tarvitaan koko ketjun yhteistyötä ja joustavuutta. Karitsanlihasta suuri osa myydään suoramyynninä kuluttajille ja lähiruuan arvostus on jatkanut kasvuaan. Silti tulevista haasteista selviytymiseen tarvitaan koko ketjua maatilalta kaupan hyllyyn saakka. Hyvällä yhteistyöllä tuottajien, teurastamoiden ja kauppajien kanssa saadaan kotimainen karitsanlihan kulutus uusiin lukemiin.

Aurinkoista kevättä ja reippaita karitsoita toivoen.

©2015 Tino Jansson

Lampurin sähköiset kanavat

SLY:n verkkosivut www.lammasyhdistys.fi

Eläinvälityskanava www.lammasnetti.fi

Keskustelupalsta lampuri.foorumi.org

Tietopankki www.lammaswiki.fi

Lammasyhdistys Facebookissa

Uusi jäsenetu
suoramyyntitiloille:
Yhteystiedot
suoramyyntikarttaan

Tiedustelut: Riikka Miikkulainen

riikka.miikkulainen@proagria.fi, puh. 040 673 4179

Tuoretta satoa

KOONNUT: Terhi Torikka

ELÄINTEN HYVINVOINTIKORVAUSTA VOI HAKEA 12.5. SAAKKA

Eläinten hyvinvointikorvausta voivat hakea tästä keväästä lähtien nauta- ja sikatilojen lisäksi myös lammas-, vuohi- ja siipikarjatilat. Hakemuksen voi tehdä Vipu-palvelussa (vipu.mavi.fi) tai paperilomakkeella 12.5.2015 saakka. Sitoumusehdot löytyvät osoitteesta www.mavi.fi.

Korvauksella rahoitetaan peruslainsäädännön ylittäviä toimenpiteitä, jotka edistävät tuotantoeläinten hyvinvointia. Näitä voivat olla esimerkiksi ulkoilu ja virikkeet sekä erilaiset pito-olosuhteisiin liittyvät toimet, kuten lisätila ja sairaskarsinat.

Hakeminen on helpointa Vipu-palvelussa, sillä Vipu estää automaattisesti sellaisten toimenpiteiden valitsemisen, joita ei voi toteuttaa samaan aikaan. Hakemiseen voi liittyä myös muita rajoituksia: esimerkiksi luomukotieläintilat eivät voi valita toimenpiteitä, joista niille maksetaan jo luomukorvausta.

Korvaus maksetaan 1–2 erässä eläinmäärän perusteella. Nautojen, lampaiden ja vuohien eläinmäärät saadaan Eviran eläinrekistereistä suoraan, eikä niitä tarvitse hakemuksessa ilmoittaa. Uuteen eläinten hyvinvointikorvaukseen sitoudutaan vuodeksi kerrallaan. Ensimmäisenä sitoumusvuonna sitoumus tehdään kuitenkin ajalle 1.5.2015–31.12.2016.

Kuva: Sijja Alamikkotervo

ALKUPERÄMAA ESIIN

Merkintä alkuperämaasta tuli huhtikuun alusta lähtien pakolliseksi myös lampaan, vuohen, sian ja siipikarjan lihaan.

Vaatus koskee tuoretta, jäädytettyä ja jäädytettyä lihaa. Sen tarkoituksena on estää kuluttajien johtamista harhaan.

Pakkaamattomiin elintarvikkeisiin sovelletaan samoja alkuperämerkintävaatimuksia kuin pakattuihin.

KARITSAN KULUTUS KASVOI

Lihan kokonaiskulutus pysyi viime vuonna edellisvuoden tasolla. Lihaa kulutettiin 74,6 kiloa henkeä kohden luullisena lihana laskettuna. Tästä 0,6 kiloa oli lampaanlihaa, 34,6 kiloa sianlihaa, 18,7 kiloa nautaa ja 18,5 kiloa broileria.

Karitsanlihan kulutus kasvoi kuusi prosenttia edellisvuodesta, broilerin 4 prosenttia ja naudanlihan kulutus 2,5 prosenttia. Sianlihan kulutus laski 2,5 prosenttia. Lihaa syö 95 prosenttia väestöstä. *Lähde: Lihan kulutusta ohjaavat tekijät -tutkimukset / Suomen Gallup Elintarviketieto*

TYKKÄÄ LAMMASYHDISTYKSESTÄ!

Suomen lammasyhdistys on jo pitkään ollut mukana myös sosiaalisessa mediassa Facebookin välityksellä. Sivustolla on runsaat 600 tykkääjää. Lampurien kannattaa käydä klikkaamassa itsensä mukaan seuraamaan muun muassa vinkkejä alan ajankohtaisista tapahtumista ja uutisista.

LUOMUTUOTANTO KASVOI JÄLLEEN

Luomulihaa tuotettiin Suomessa vuonna 2014 kahdeksan prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Naudan-, lampaan- ja siipikarjanlihan tuotanto luomuna kasvoi, luomusianlihan tuotanto väheni hieman.

Luomulihaa tuotettiin viime vuonna 3,1 miljoonaa kiloa (luullisena), kun edellisvuoden määrä oli 2,86 miljoonaa kiloa. Koko tuotannosta osuus oli yhä alle prosentti.

Lampaanlihassa luomutuotanto on kaksinkertaistunut parissa vuodessa. Viime vuonna luomulampaanlihaa tuotettiin Suomessa 220 000 kiloa, mikä oli yli viidesosa koko tuotannosta. Naudanlihantuotannossa luomun osuus oli 2,6 prosenttia.

Keskimäärin viidesosa kaikesta tuotetusta luomulihasta myydään suoraan tilalta kuluttajille, lähikauppoihin tai ravintoloille. Suoramyyntin osuus on suurin lampaassa, josta tuottajat markkinoivat itse lähes 40 prosenttia. Luomunaudasta suoramyyntiin viidesosa ja luomusianlihasta 15 prosenttia.

Tiedot käyvät ilmi Pro Luomun teettämästä kyselystä, jonka TNS Gallup toteutti alkuvuodesta. **PRO LUOMU**

Vuoden 2015 indeksilaskenta-aikataulu:

Uudet BLUP-indeksit lasketaan aina parittomien viikkojen perjantaina. Saman viikon keskiviikkoon mennessä Web-Lampaseen tallennetut tuotosseurantatiedot ehtivät mukaan indeksilaskentaan.

SCRAPIE-VALVONTA MUUTTUI

Lampaiden scrapie-terveysvalvonnan linjaus on muuttunut. Jatkossa terveysvalvontaan liittyvä uusi pitopaikka voi päästä suoraan samaan terveyslukkaan kuin se, josta eläimet hankitaan.

Lisäksi lampaiden pitopaikka voi sittenkin vielä tänä vuonna liittyä mukaan scrapie-terveysvalvontaan, vaikka olisi viime vuonna jättäytynyt pois. Tätä edeltänyt ohjelmaan kuulumisen voidaan ottaa huomioon terveyslukkaa määrittäessä.

Tämä edellyttää, että vanhaa valvontaohjelmaa on noudatettu ja että terveysvalvonnan ehdot toteutuvat vanhan ohjelman jälkeen, eli pitopaikan tulee täyttää terveysvalvonnan ehdot myös viime vuoden ajalta esimerkiksi tilojen välisten eläinkontaktien suhteen.

Uutena suoraan parhaaseen terveyslukkaan pääseminen edellyttää että eläinten lähtöpaikka kuuluu terveysvalvontaan ja perustettava pitopaikka on uusi eläinsuoja, jossa ei ole pidetty lampaita tai vuohia.

Mikäli pitopaikka on vanha, sen pintojen täytyy olla käsittely ja puhdistettu. Jos pitopaikassa on todettu joskus scrapiea, terveyslukkaa ei voida myöntää.

Uusia arviointeja

Viime vuonna tehdyt 2. ja 3. terveyslukkien päätökset arvioidaan aluehallintovirastoissa (avi) uudelleen. Terveyslukan nosto on mahdollista, mikäli tila täyttää uu-

det ehdot, eikä ole hankkinut eläimiä alempien terveyslukkien pitopaikoista viime vuonna.

Osa 2. ja 3. luokkiin luokitelluista tiloista on ostanut eläimiä viime vuonna. Terveyslukkaan 1 nousu on silti mahdollinen, jos pystytään osoittamaan, että myös eläinten lähtöpaikat pystyvät nostamaan luokkansa ykköseen.

Monimutkaisimmillaan peräkkäin voi olla montakin pitopaikkaa, jotka ovat tehneet eläinkauppoja, mutta joilla kaikilla lopulta olisi mahdollisuus nousta luokkaan 1.

Ylitarkastaja *Miia Kauremaa* Evirasta toteaa, että naisissä tapauksissa korjaaminen voi viedä aikaa, mutta sille ei pitäisi olla estettä.

AVI ottaa yhteyttä

Tuottajia, jotka arvelevat terveyslukan muutoksen koskevan heitä, kehoitetaan odottamaan yhteydenottoa avista.

Eläinten ostoja suunnittelevien kannattaa nyt odottaa lopullisia terveyslukkaa tai hankkia eläimiä terveyslukan 1 pitopaikoista, ettei hankinta alemmasta terveyslukasta estä terveyslukan nostoa.

Lievennysten seurauksena isompi osa Suomen lammastiloilta pääsee korkeimpaan terveyslukkaan 1. Tämä helpottaa tilojen välistä eläinkauppaa, sillä terveyslukan säilyminen edellyttää eläinten ostoa vain samaan tai korkeampaan terveyslukkaan kuuluvilta tiloilta.

APUVÄLINE KÄSINLYPSYYN

Utareiden tyhjennystä voi tarvittaessa helpottaa käsilypsimellä. Esimerkiksi Putkisaloon kartano on ryhtynyt käyttämään lypsintä kaikkien karitsointien yhteydessä karitsan ternimaidon saannin varmistamiseksi. Ternit lypsetään pulloon ja juotetaan vastasyntyneelle karitsalle.

Kovasti täyttyneisiin utareisiin lypsin ei aina sovellu, etenkin jos vetimessä on ruhjeita tai paksunnosta. Useimmiten se kuitenkin on verraton apu, kertoo *Susanna Nuutinen*.

"Tarkkana on oltava ettei pumpppaa liian kovaa alipainetta innostuksissaan, tällöin vedin jo sinertyy. Aina on ensin koettava käsin että maitoa tulee."

Anni-Mari Nuutinen tyhjentää dorset-uuhien täyttyneitä utareita käsilypsimellä.

Kuvat: Susanna Nuutinen

Tuoretta satoa

KOONNUT: Terhi Torikka

Kuva: Terhi Torikka

Anu Pentti (oik.) ohjaa vällyjen tekoa mukavan rennolla otteella. Lopputulos on varmasti näyttävä ja lämmin. Sari Witka (takana vas.), Marja Junnikkala, Seija Torikka ja Irma Kakomäki perehtyvät vällyn viimeistelyyn morsiusreunuksella.

TALJAN TAITEILU KIINNOSTAA

Taljojen koristelu painamalla ja työstäminen esimerkiksi näyttäväksi vällyiksi tuntuu kiinnostavan lampureita koko ajan enemmän, kertoo vällyntekijä ja lampuri Anu Pentti.

Pentti ohjasi kevättalvella kahden viikonlopun mittaisen vällykurssin Loimaan työväenopistossa. Kaikki halukkaat eivät mahtuneet kurssille mukaan ja kysyntää tuntuisi olevan muuallakin.

Esimerkiksi Nokialle on tulossa kurssi ensi syksynä. Myös Loimaan kurssi saa mahdollisesti jatkoa.

Pentin mukaan kiinnostuneiden kannattaa kysellä kursseista myös muualla maassa.

UUSI KASVO LAMMASJAOSTOON

Tervehdys! Olen Otto Makkonen, 31-vuotias lampuri Savonlinnasta. Lampaat tulivat tilallemme ollessani 5-vuotias. Olen siis lähestulkoon syntynyt lampuriksi. Sitä ennen tilalamme oli 10 lypsylehmää.

Sukupolvenvaihdos suoritettiin 2005, jonka jälkeen tilalla on investoitu voimakkaasti ja lammasmäärä on noussut noin 200 suomenlammassuuhkeen. Pellot ovat olleet luomussa yli 15 vuotta, mutta lampaat ovat tavanomaisessa tuotannossa, johtuen tilamme niukasta peltoalasta. Tuotosseurantaan olemme kuuluneet vuodesta 2005.

Kesäisin lampaat laiduntavat Linnansaaren kansallispuistossa ja ennallistavat aluetta viidessä eri saarella. Lisäksi lampaat tarjoavat iloa monille perheille kesäisin ympäri Etelä-Savo ja Pohjois-Karjalaa useissa eri laidun- ja maisemointikohteissa.

Lampaiden hyvinvoinnista huolehtii tilan neljä bordercollieta, isäntäperheen avustuksella. Tilallemme paimenkoirat ovat välttämättömyys, sillä maisemointikohteissa lampaiden käsittely olisi muutoin mahdotonta.

Perheeseeni kuuluu vaimoni Jaana, sekä pojat Kuisma (5 v.), Nooa (3 v.) ja Viljami (1 v.)

Vapaa-aikaani kuuluu järjestötoiminta ja liikunta. Jalkapallo ja salibandy veivät mukanaan jo nuorena. Nyt pyrin harrastamaan niitä hyvässä kaveriporukassa ja näin saan välillä irtiottoja arjen rutiineista.

Paikallisen urheiluseuran puheenjohtajana olen toiminut viisi vuotta. MTK:n paikallisyhdistyksessä olen toiminut sihteerinä 10 vuotta. Viime vuonna minua pyydettiin mukaan MTK:n valtakunnalliseen toimintaan Maaseutunuorten Intohimon vuoden lähettilääksi, jonka ansiosta pääsin tiiviimmin mukaan MTK:n toimintaan. Tämän seurauksena minun valittiin MTK:n valtuuskuntaan ja lammassuuliokuntaan. Tahto yhteisten asioiden eteenpäin viemiseen on suuri, sillä etenkin tällaisen pienen tuotantosunnan osalta toivoo, että köyttä vedettäessä suunta olisi kaikilla sama.

Otto Makkonen

”Tahto yhteisten asioiden eteenpäin viemiseen on suuri, sillä etenkin tällaisen pienen tuotanto-suunnan osalta toivoo, että köyttä vedettäessä suunta olisi kaikilla sama.”

Kuva: Jaana Makkonen

MTK:n lammassuuliokunnan uusi jäsen Otto Makkonen helpottaa muun muassa maisemanhoitoeläinten siirtoja paimenkoirilla.

Jalostuslampolahaku uudistunut

Jalostukseen syvällisesti paneutuneet geneettisesti korkeatasoiset lampolat voivat anoa jalostuslampolan statusta Suomen Lammasyhdistyksen jalostusvaliokunnalta tästä vuodesta alkaen ympäri vuoden.

Teksti **Johanna Alamikkotervo**

Jalostusvaliokunnan puheenjohtaja

Kuva **Silja Alamikkotervo**

Jalostusvaliokunta tulee käsittelemään hakemukset aina vuoden alussa olevassa kokouksessaan, käsitelyyn otetaan aina tammikuun 10. päivään mennessä tulleet hakemukset.

Jalostuslampolaksi haetaan ProAgrian lammasantuntijoiden kautta. Lammasantuntija ja hakijatila täyttävät hakukaavakkeen, joka palautetaan jalostusvaliokunnalle katraan terveystodistuksen kanssa. Jalostuslampolan hakukaavake ja katraan terveystodistus ovat ladattavissa Suomen Lammasyhdistyksen verkkosivuilta jalostusosiosta. Hakukaavake voidaan täyttää lammasantuntijan kanssa mihin aikaan vuodesta tahansa tavallisen tiläkäynnin yhteydessä.

Jalostuslampolastatuksen myöntämisen edellytykset käyvät ilmi hakukaavakkeesta. Jalostuslampolavalintoja tehdessä jalostusvaliokunta tulee katsomaan hakukaavakkeen

Lampaan jalostuksen kärki on Suomessa ulkoistettu jalostuslampoloille, jotka hyötyvät statuksestaan esimerkiksi elinkaupassa.

ja katraan terveystodistuksen lisäksi hakijatilan tietoja WebLampaasta. WebLampaasta katsotaan esimerkiksi tilayhteenvedot viimeiseltä kolmelta vuodelta ja siitokseen jätettyjen eläinten indeksit. Jalostuslampolan tuloskortista on siis luovuttu kokonaan ja nykyinen hakukaavake on yksinkertaisempi.

Jalostuslampolastatus myönnetään jatkossa aina kolmeksi vuodeksi, sillä edellytyksellä, että tila täyttää seuraavinkin vuosina myöntämisen edellytykset. Tilan ei siis pidä hakea statusta vuosittain, mutta sen on toimitettava katraan terveystodistus jalostusvaliokunnalle vuosittain tammikuun 10. päivään mennessä.

Uusilta jalostuslampoloiksi hakevilta tiloilta otetaan hakemuksia vastaan jatkuvasti 10.1.2016 asti. Seuraavan kerran hakemuksia käsitellään ensi vuoden alussa olevassa jalostusvaliokunnan kokouksessa. Tilojen, joilla on tällä hetkellä voimassa oleva jalostuslampolastatus, statusta jatketaan ensi vuoden alun jalostusvaliokunnan kokouksessa ilman erillistä hakemusta kahdella vuodella olettaen, että tilat täyttävät edelleen myöntämisen edellytykset. Näiden tilojen on kuitenkin toimitettava katraan terveystodistus jalostusvaliokunnalle tammikuun 10. päivään mennessä.

Jalostuslampaiden ja vuohien suositushinnat

Suomalaiset alkuperäisrodut

4–12 kk ikäiset uuhikaritsat, alkaen 260 €

4–12 kk ikäiset pässikaritsat, alkaen 380 €

Vähintään 1-vuotiaat uuhet, minimihinta 330 €

Vähintään 1-vuotiaat pässit, minimihinta 450 €

Tuontirodut

4–12 kk ikäiset uuhikaritsat, alkaen 310 €

4–12 kk ikäiset pässikaritsat, alkaen 500 €

Vähintään 1-vuotiaat uuhet, minimihinta 380 €

Vähintään 1-vuotiaat pässit, minimihinta 550 €

Hinnasto on tarkoitettu tuotosseurantatilojen lampaille, joille on tehty tuotosseurannan viralliset punnitukset, UÄ-mittaukset ja eläväEUROP-arvostelu. Lisäksi eläin on rakenearvosteltu. Hinta sisältää lammassuonon allekirjoituksellaan vahvistaman Sukutodistuksen. Välityspalkkio 10 %.

Lisähintasuositus 1.10. alkaen on 12 €/kk.

Jalostusvuohet

2–3 kk ikäiset kuttukilit, alkaen 90 €

4–8 kk ikäiset kuttukilit, alkaen 150 €

Astutetut kuttukilit, alkaen 200 €

Alle 5 kk ikäiset pukkikilit 120 €

Yli 5 kk ikäiset pukkikilit 170 €

Lypsykutut, tuotoksesta riippuen, alkaen 250 €

Vanhemmat pukit, alkaen 300 €

Tinkimaidon hinta (kotoa myytyinä), alkaen 1,5 €/l.

Astutusmaksut

Suositus astutusmaksuksi 10 €/uuhitai kuttu ja lisäksi hoitomaksu 1 €/päivä uuhesta tai kutusta, joka jätetään vieraalle tilalle astutettavaksi.

Penyfed Farm, kotilaidun

Kuva: Jessica Saukkonen

Karitsointikevät Pohjois-Walesissa 2014

Karitsoittajan työ Walesissa oli henkisesti ja fyysisesti raskasta, mutta erittäin antoisaa ja opettavaista sekä karitsoittajalle että mukana matkaneille paimenkoirille.

Teksti **Anja Lehtiö**

Olen harrastanut paimennusta koirieni kanssa vuodesta 2009. Suomessa harjoittelen laidunkauden aikana omilla kesälampailuilla, sekä vuodesta 2010 lähtien ympäri vuoden *Samuli Närin* 200 uuhien lammastilalla Loviisan Rönnessissä. Autamme tilan töissä ja olemme oppineet paljon lampaista ja niiden hoidosta. Vuonna 2012 matkasin ensimmäisen kerran ystävän kanssa Britteinsaarille harjoittelemaan. Sen jälkeen siellä ollaankin käytä vähintään kerran vuodessa harjoittelemassa ja kilpailemassa.

Jossain vaiheessa huomasin, että lampaista oli tullut minulle yhä tärkeämpiä. Kiinnostus ja into oppia enemmän niistä johti siihen, että maaliskuun 2014 alussa minä, koirani Coel (10 kk) sekä Rhy (3v), lähdimme kolmeksi kuukaudeksi ystäväni *Leena*

Jussilan ja hänen koiriensa kanssa Pohjois-Walesiin karitsointiavuksi. Halusin selvittää itselleni, haluanko jatkossakin tehdä lampaiden parissa töitä, vaikka kaikki ei olekaan ihan ruusuilla tanssimista.

Tilan omistaja *Aled Owen* on paimennuksen Michael Schumacher, kaksinkertainen maailmanmestari. Hän on myös voittanut kolme kertaa International Supreme Champion-titelin, joka on paimennuksen arvostetuin kisa maailmalla.

Owenilla oli silloin reilu 600 uuhua, joista 200 welsh-uuhia ja loput 400 erilaisia risteytyksiä, kuten beulah, texel, suffolk, blue face leicester crossseja sekä muuleja. Myöhemmin keväällä laumaa täydensi 60 blackface/texelcrossia karitsoineen (kakkoset). Näitä ei oltu lainkaan ”koirattu”, joten ne olivat haasteellisia koirille.

Kädet töihin

Asuimme asuntovaunussa, joka oli aika vetoisa ja viileäkin, kun öisin menin nollille. Suihkun katto vuosi, ja hämähäkkejä riitti, mutta se oli meidän oma Walesin kotimme.

Aled hoiti yövuorot. Me aloitimme aamuisin noin kahdeksalta. Päivällä oli 1–1,5 tunnin ruokatauko ja lopetimme iltaisin 18–19 maissa. Lampoloita oli kolme: ensimmäisessä oli kakkoset ja kolmoset, toisessa oli ykköset ja kolmanteen oli rakennettu reilu 40 pikku karsinaa. Karitsointiavun lisäksi työtehtäviin kuului lampaiden ruokkiminen (tietysti käsin), juottaminen, kuivitus (käsin), häntien rinklontti, heikkojen/orpojen karitsoiden syöttäminen ja letkuruokinta.

Suurin osa karitsoista vedettiin ulos heti, kun huomasimme, että karitsointi oli alkanut. Syyinä oli todennäköisesti

Kuva: Leena Jussila

Lampaat ylittävät välillä sujuvasti myös jokia.

se, että työtä oli paljon kolmessa lamapolassa, eikä voitu tietää miten kauan kukin uuhi oli synnytyssä työstänyt. Toki monet, varsinkin welshit, synnyttivät hyvin itse. Walesissa ei karitsoista pidetty mitään rekisteriä; korvamerkit laitetaan vasta kun karitsa viedään markkinoille.

Kuuden viikon tiukka rupeama

Aled jätti nopeasti kaiken vastuun meille päivisin. Hän oli myös pari kertaa muutamia viikkoja matkoilla, jolloin farmin vastuu oli meillä. Haimme hänet talosta apuun vain, jos emme mitenkään saaneet jotain karitsaa ulos. Meillä oli mestari opettajana. Hän ei

kertaakaan hermostunut meihin, ja piakkoin kaikenlaiset virheasennotkin olivat tuttuja, emmekä juuri tarvinnut häntä apuun. Päinvastoin hän pyysi meitä, kun meidän pienet kädet mahtuivat paremmin kääntämään ja vetämään karitsoita, jos uuhien paikat olivat ahtaat.

Karitsoiden navat kastettiin heti jodiliuksella ja suun kautta annettiin Spectamia, ja sitten ne sekä uuhi mer-

kattiin samalla numerolla tai merkillä spraylla. Ykköset saivat jäädä lauman sekaan, jossa myös synnyttivät. Kakos- ja kolmoskaritsat vietiin eri rakennukseen emon kanssa, jossa ne olivat omissa pienissä karsinoissaan. Jos uuhi ei hyväksynyt karitsaansa tai sai adoptiokaritsan, se laitettiin päästä kiinni yksiönsä oveen, jotta karitsa pääsi imemään eikä uuhi kyennyt

KÄÄNNÄ

Anja Lehtiö työskenteli walesilaisella lammastilalla kolme kuukautta. Suurin ero Suomen lammastalouteen on hänen mielestään tilojen suuri määrä ja suuret katraat. Pienellä farmilla on 600 uuhta ja suurella on 12 000. Eläinten käsittely on ammattimaista ja tehokasta. Tehokkaan lammastalouden peruspilari on hyvät työkoirat, koiria käytetään avuksi ihan kaikkeen, karitsoinnista aina isojen katraiden kokoamiseen vuorilta. Kuvassa Anjan kanssa koirat Rhy, Morri ja Meg.

Kuva: Leena Jussila

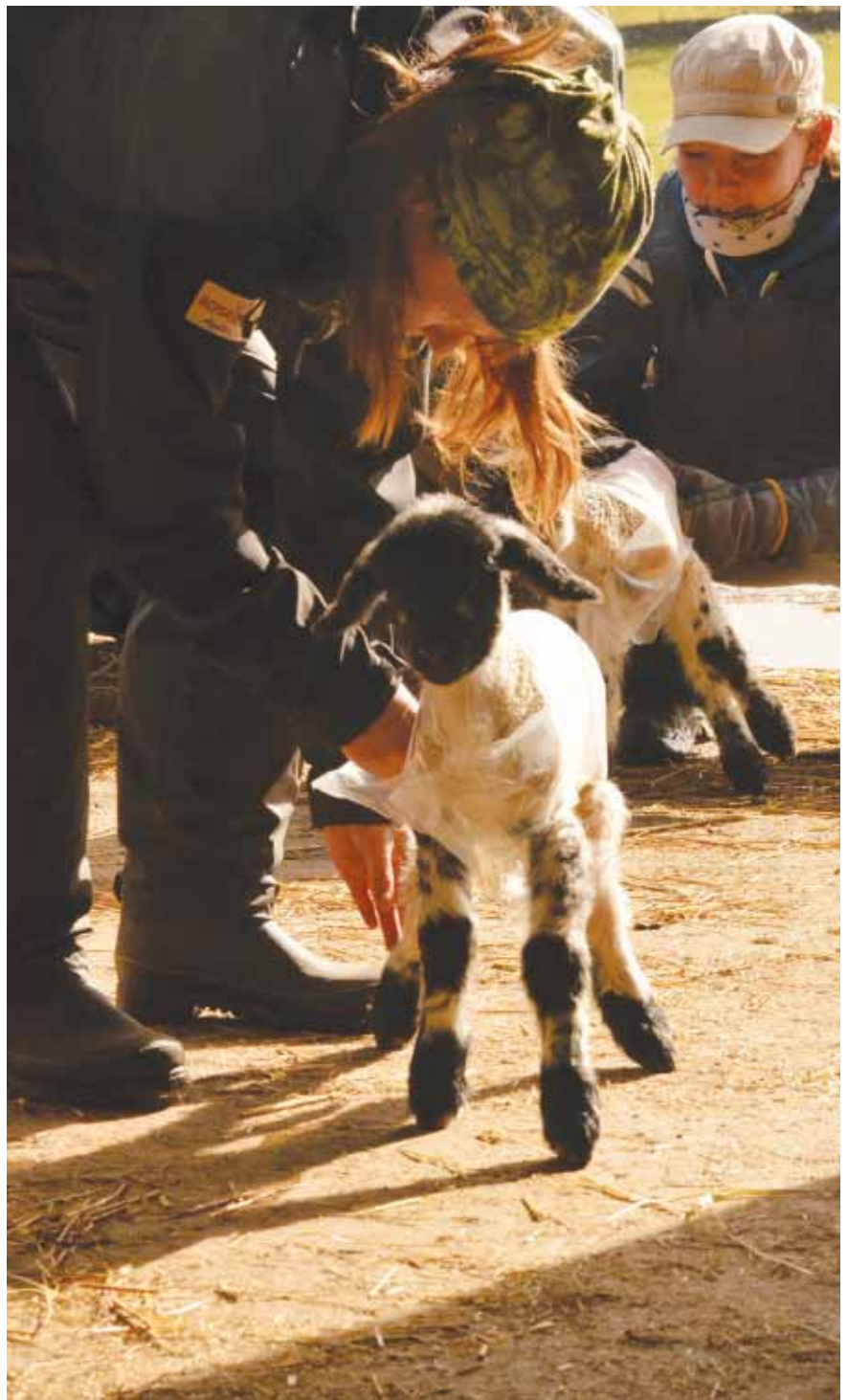
puskemaan sitä. Joskus adoptoitiin orvot karitsat hieromalla limaa juuri synnyttäneestä uudesta ja sen omasta karitsasta orpokaritsaan. Karitsointia kesti noin 6 viikkoa. Tällä ajalla meidän koirat viettivät suurimman ajan autossa, kun eivät olleet töissä, eikä niitä silloin pahemmin treenattu.

Koiria käytetään kaikkiin hommiin

Tällä tilalla koiria käytetään kaikkiin hommiin. Kun karitsat olivat muutama päivän vanhoja, ne vietiin lähilaitumelle koirien avulla. Sieltä ne sitten muutaman päivän päästä siirrettiin seuraaville lohkoille kauemmas, mistä sitten vielä ylemmäs sitä mukaan, kun kasvoivat. Laumat eroteltiin niin, että crossi-ykköset olivat omilla laitumillaan, welshi-ykköset omillaan, crossikakkoset omillaan ja welshi-kakkoset omillaan sekä sama kolmosten kanssa. Kaikki siirrot tehtiin koirien kanssa joko tietä pitkin tai eri laitumien läpi. Koirat saivat työstää ihan pieniä karitsoita sekä suostutella ja vääntää puolustavien emojen kanssa.

Rinnelaitumilla, joiden koot vaihtelivat noin 2–6 hehtaarin välillä, oli näkyvyys aika hyvä. Vuorilla oli taas paljon korkeuseroja ja paikkoja, joihin lampaat pystyivät piiloutumaan. Useimmiten oli mönkijä tai ”muuli” käytössä niin, että koira laitettiin keräämään yksi osa vuoresta ja ohjattiin ajamaan löytämänsä laumaa alaspäin keräilylaitukseen odottamaan. Sillä aikaa itse sai ajaa toiseen suuntaan tarkistamaan nurkat ja notkot, ja koira kutsuttiin takaisin ja lähetettiin toiseen suuntaan. Niin jatkettiin, kunnes kaikki oli löydetty ja ajettu alemmas.

Sitten siirryttiin lohkolle, jonne koira oli ne aiemmin ajanut. Sieltä jatkettiin koko lauman ajamista alas farmille. Koira piti yhden puolen, ja itse mönkijällä toisen puolen. Jos ei ollut kahta koiraä käytössä, nämä lampaat valuvat kuin helminauha sivuille eivätkä pysy yhdessä ilman jatkuvaa työstämistä. Ilman mönkijää työ kesti useita tunteja. Mönkijä-koira -yhdistelmällä selvittiin ehkä tunnilla tai kahdella riippuen uuhien ja karitsoiden kunnosta. Välillä joku oli juuri synnyttänyt, ja karitsa oli heikko ja liikkui hitaasti. Silloin koiran oli osat-

Kuva: Jessica Saukkonen

Sadetakkien koekäyttöä Walesissa. Ei toiminut kovin hyvin, koska uuhet nyppivät ne pois.

tava tuoda se hitaasti ja antaa aikaa. Myös ontuvat ja sairaat oli tuotava rauhallisesti tilalle, tai sitten karitsa tai uuhi otettiin kiinni ja tuotiin mönkijän/muulin kyydillä alas. Se ei ollut helppoa koska lampaat pelkäävät ihmistä vähintään yhtä paljon kuin koira. Täällä opimme myös kantapään kautta, että ilman paimensauvaa ei

lähdetä yhtään mihinkään. Koiran oli eroteltava ja pidettävä sairas/heikko eläin meille. Me sitten pyydystimme sen sauvalla.

Nuorena Coelissa ilmeni myös kyky näykkimällä kaataa karitsa, jolloin se oli helpompi pyydystää. Muut koirat lähinnä yrittivät nästisti paimentaa niitä meille. Ihan pienet karitsat

”Jos ei työtä Suomesta löydy, on lähdettävä takaisin Brittein saarille, missä töitä lampaiden parissa riittää.”

eivät tajua väistää koiraa, ja niitä on vikkelinä työlästä pyydystä. Tämä kyky olisi mahdollisesti Suomessa tullut kitkettyä pois, kun olisin säikähtänyt koiran yrittävän purra karitsaa.

Erottelua ja keräilyä riitti

Hyvällä säällä ei-synnyttäneet uuhet vietiin pihalaitumelle uuhien ja pikku-karitsoiden kanssa. Illalla saimme erotella koirien kanssa karitsoimattomat uuhet uuhi-karitsalaumasta ja tuoda ne sisään. Se oli meidän mielipuuhaamme, vaikka välillä veikin paljon aikaa. Farmeja oli kaksi, noin 1,5 kilometrin päässä toisistaan. Karitsoinnin loputtua hommia oli meille ja koirille paljon vielä joka päivä. Uuhia ja karitsoita keräiltiin monilta eri laitumilta ja vuorilta ja tuotiin farmille erilaisia käsittelyitä kuten madotuksia, vitamiinien antamista tai rokottamista varten. Huonolla säällä ne tuotiin vähintään lähemmäs farmia.

Pihalaitumelta lampaat ajettiin aidatulle piha-alueelle ja sieltä käsittely-aitauksiin, josta eteenpäin ränneihin. Näissä ahtaissa paikoissa oli usein kovat paikat koirille, kun uuhet suojelivat karitsoitaan. Jotkut tulivat päälle tapakseen, jolloin koiran oli puolustauduttava tosissaan. Laumoissa oli suurin piirtein 100–200 uuheta karitsoineen, riippuen siitä, miten ne oli milloinkin sijoitettu. Välillä eläimet olivat sekaisin, ja silloin taas päästiin erottelmaan, esimerkiksi ykköset kakkosista. Aledin poika Owain teki töitä myös naapurille. Jotta työmme ei olisi päässyt loppumaan, autoimme häntä keräilemään naapurin koiraamattomat lampaat. Koirat hoitivat rännityksen, me madotimme, ja Owain hoiti mädät sorkat ja muut toimenpiteet.

Raskasta mutta opettavaa

Nämä kolme kuukautta olivat erittäin opettavia, vaikka erittäin raskaita sekä

fyysisesti että henkisesti. Rankimmalla jaksolla käsivarsia särki joka yö niin että nukkuminen ilman särkylääkkeitä ei onnistunut. Henkisesti rankkaa oli se, että tunnollinen suomalainen olisi halunnut tehdä kaiken vielä paremmin, mutta vuorokauden tunteja ei saanut lisättyä.

Walesin aika selvensi minulle sen mitä halusinkin; haluan ehdottomasti jatkossa tehdä työtä lampaiden parissa. Aloitinkin juuri vuoden alusta Ahlmanin opistolla Lampurin ABC-koulutuksen. Tätä kirjoittaessani olen Närin tilalla karitsoimassa. Tulevaisuudesta en vielä tiedä. Todennäköisesti oman tilan hankkiminen ei onnistu, joten joko jatkan keikkatyöläisenä Suomessa tai etsin eläintenhoitajan työtä joltain tilalta. Jos ei työtä Suomesta löydy, on lähdeittävä takaisin Britteihin saarille, missä töitä riittää.

Ostamme kaikenikäisiä lampaita ja vuohia teuraaksi ympäri vuoden.

**Lallin
Lammas**

Teurastus, lihanleikkuu
ja tyhjiöpakkaus
myös rahtityönä

Lallin Lammas Oy
Mikolanlenkki 80, 27730 TUISKULA
Puh. 02 554 6273. Faksi 02 554 6290.
lallin.lammas@lallinlammas.inet.fi

REHU-ÄSSÄ OY

- LAMMASKIVENNÄISIÄ myös luomutuotantoon hyväksytyt.
- NUOLUKIVET myös luomutuotantoon hyväksytyt.

POHJANMAAN REHU-ÄSSÄ OY

PUH: 06 344 4433

FAX: 06 344 4432

email: rehuassa@qnet.fi

Laadukkaat lammastarvikkeet ja ym. maataloustarvikkeet edullisesti

- lammasvaa'at ja -kääntäjät
- aitaelementit ja rännitys
- paali- ja heinähäkit
- ruokintakaukalot
- juomakupit
- paljon pientarvikkeita mm. karitsointi, astutus, hoito
- maatilatarvikkeet mm. desinfiointi, ovi-verhot, rehukärryt, valvontakamerat
- lammas bolukset
- kyllästetyt aitatolpat
- muovitolpat
- aitaverkot
- HT teräslangat
- aitanauhut, -köydet
- eristimet, kahvat ym. aitaustarvikkeet
- sähköpaimenet
- koiratarhat
- kanaverkot

Suomalaisen farmarin verkkokauppa
kotilammas.suomalainenverkkoakauppa.fi
Satulamäen Kotilammas, Suonenjoki puh. 040 822 6817

Puh. 040 524 9629
Lyöttiläntie 449, 47540 LYÖTTILÄ

Keinosiemennyksellä onnistumisia

Lampaiden viime syksynä tehdyt keinosiemennykset ovat tuottaneet jo useita komeita karitsoja. HH Embryo Oy sai pässiaseman luvat loppuvuonna 2014. Asemalla on tällä hetkellä 20 texel-pässiä ja 10 texel-uuhta. Lisää eri rotujen päsejä etsitään parhailaan.

Mikko Ranta
HH Embryo Oy

HH Embryon pässiaseman texeleiden luokitus on korkea. Eläimet ovat ensimmäiset superior-luokituksen saaneet lampaat Suomessa. Spermaa on käytössä sekä tuoreena että pakasteena. Sperman laatu oli hyvä ja elävyys korkea. Annoksia on myös pakastettuna varastossa. Aseman tunnus on FIN PO-01.

Lampaiden siemennys vuonna 2015

Kotitilalla siementäminen vaatii pätevyyden ja sen saa näyttötutkinnolla. HH Embryo järjestää lampaiden siemennyksen valmistavaa koulutusta 12.–13.5. Lopella. Koulutus maksaa 400 euroa ja sen jälkeen hakeudutaan osoittamaan pätevyys tutkintotilaisuudella, siementämällä omalla tilalla yksi uuhi. Näytön järjestää Seinäjoen aikuiskoulutuskeskus Sedu, ja se on maksullinen. Siemennystarvikkeet saa ostaa HH Embryolta.

Lampaat voi siementää myös käyttämällä seminologipalveluita. Uuhet synkronoidaan joko luonnollisesti käyttämällä härnäri-pässiä tai hormoneilla. HH Embryo Oy auttaa kaikissa vaiheissa ja neuvoo.

Pässiluettelo ilmestyy ennen siemennyskautta ja järjestämme myös pässien esittelytilaisuuksia.

Uusia eläimiä tarvitaan

Toiminnan laajentamiseksi asema etsii nyt lisää eri rotuisia päsejä kaudelle 2015–2016.

HUIPPUPÄSSEJÄ ETSITÄÄN!

Pässiltä vaaditaan seuraavaa:

- Eläin on kantakirjattava ja rakennearvosteltava myyjän kustannuksella. Kantakirjatodistus tulee lähettää HH:lle.
- Rakenteen on oltava kunnossa. Ei notkoselkää tai jalkavikoja. Eläin ei saa olla kuroutunut ja purenta on kunnossa.
- Eläin ei saa sairastaa mitään perinnöllistä sairautta.
- Jos pässillä on jälkeläisarvostelu se on hyvä esittää myös
- Haluaisimme tietää mitä hyvää tai säilytettävää pässissä on? Onko säilytysohjelma kiinnostunut?
- Pässä tulisi keritä ennen valintaa
- HH käy tarkistamassa pässin ja tekee siitä sopimuksen

Sopimuksessa käsitellään seuraavaa:

- Pässin oltava kliinisesti terve. Omistaja vastaa aloitusnäytteenotosta ja kuluista
- Hintaa eläimestä 0 euroa
- Myyjä voi ostaa eläimestä spermaa takaisin 50 € / annos
- Säilytysohjelman korvaus tulee asemalle
- Myyntiprovissio spermasta on seuraava:
 - 1–50 annosta 10 %
 - 51–100 annosta 15 %
 - 101– annosta 20 %
- Pässä voi palata kotiin asemalta keruun jälkeen!

Aikataulu 2015

- Valinnat huhtikuussa/toukokuussa 2015
- Päätös kesäkuussa
- Asemalle kesäkuun lopussa
- Karanteeni alkaa 1.7.2015
- Pässit asemalle 1.8.2015
- Siementuotanto alkaa siemennyskauden alussa!

Ota rohkeasti yhteyttä meihin!

Mikko Ranta p. 040 581 9616, mikko.ranta@huitinholstein.net ja netissä joko Facebookin kautta tai kotisivuilla www.huitinholstein.net

Kuva: Sarita Mikkonen

Keinosiemennyksen tuloksena on jo syntynyt useita odotettuja karitsoja. Kuvassa emonsa kanssa Suosaaren Real Deal, jonka isä on Englannin hittilistojen ykköspässi Avon Vale real deal.

Kysynnän kasvaessa

HAEMME LAMPUREITA

maamme merkittävimpään, molempia osapuolia tyydyttävään sopimustuotantoon, alueena koko Suomi.

Kannattaa ottaa yhteyttä, Miikka Depner puh. 010 229 1021
tai sähköpostilla miikka.depner@vainionteurastamo.fi

Ammattilainen, tee yhteistyötä ammattilaisen kanssa!

Orivillentie 11, Orimattila
www.vainionteurastamo.fi

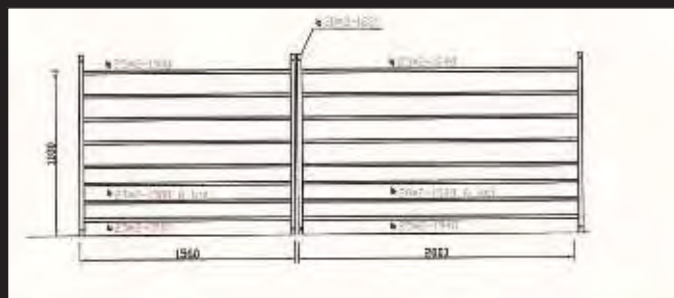
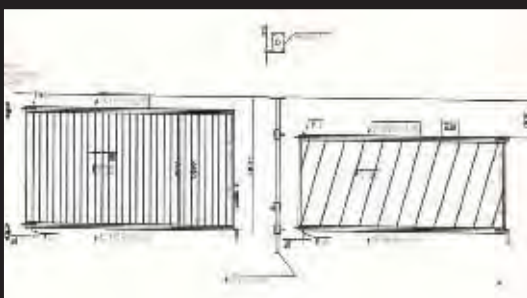

Merivirta Oy *Laatua & Luotettavuutta vuodesta 1973.*

Lampaiden ja vuohien

- Avattavat etu- ja väliaidat
- Vaakaputkiaidat sisä- ja ulkokäyttöön
- Valmistetaan mittojen mukaan
- Ota mitat, mieti määrä ja pyydä tarjous. Olemme edullisia!

www.merivirta.fi — 044 099 9905 / Maarit — merivirta@merivirtaoy.fi

Hiojankuja 5— 02780 Espoo — Finland

Nitraattidirektiivi – mitä uutta?

Talven yli patteroinnin eli aumakompostoinnin kieltäminen pelloilla on merkittävin uudistus, mitä uusi nitraattidirektiivi on tuonut tullessaan. Lyhytaikainen patterointi on yhä mahdollista, mutta marras–tammikuussa lantaa saa olla vain tiivispohjaisella alustalla.

Teksti **Petri Leinonen**
Piirroukset **Jaana Väisänen**

Uuden nitraattiasetuksen ympärillä käyty keskustelu ei talvista patterointikieltoa ja rinnepeltojen levityskieltoa lukuun ottamatta juurikaan koske lammastiloja. Mikäli nurmet uusitaan säännöllisesti ja lantaa levitetään suunnilleen koko peltoalalle, eivät käyttörajoitukset käytännössä häiritse järveviä viljelykäytäntöjä.

Entisen asetuksen kipupisteistä on jäljellä luomu-vihannestuottajien levitysmääriä rajoittava 170 kg N kokonaismääräkatto. Erityisesti vaativilla kaalikasveilla määrä on riittämätön,

tavanomaisessa viljelyssä on mahdollisuus aina 250 tyypikilon levitykseen väkilannoitteilla.

Rinnepellot syynissä

Merkittävin käyttörajoitus on asetuksen 10 pykälän kirjaus: «Peltolohkon osilla, joiden kaltevuus on vähintään 15 prosenttia, lannan ja orgaanisten lannoitevalmisteiden levitys on aina kielletty.» Varsinkin runsaasti rinnepeltoja viljelevillä luomutiloilla saattaa tulla puutetta järvevistä levityskohteista. Mikä mielenkiintoisinta, väkilannoitteita saa kuitenkin rinteille levittää.

Apilanurmi ja keskikesän kesanto

Apilanurmi

- Rankka kilpailu tilasta ja ravinteista
- Kestorikat eivät kestä tiheää niittoa

Avokesanto

- Väsytystaktiikalla tuhotaan kompensatiopisteessä olevat taimet
- Koko muokkauskerros kultivoidaan; ensin pinnasta, sitten syvempää

Kerääjäkasvusto

- Kerää avokesannossa vapautuneet ravinteet kasvimassaan
- Sitoo maamuruja vähentäen liettymistä

Puhdas pelto

- Ei kestopikkokkoja
- Apilaisäntäisten kasvitautien riski pienempi

Kuivikelannan voi hyvin levittää ennen loppukesäisen kerääjäkasvin kylvöä. Vankka kerääjäkasvusto ottaa ravinteet tehokkaasti kasvimassaan, jolloin ravinteet ovat paremmin tallessa kuin syksyllä kynnön alle levitettäessä. Lisäksi keskikesän pikakesanto torjuu tehokkaasti kestopikkokasveja.

Onkin oletettavaa, että tämän rinnepykälän lopullista tulkintaa haetaan vielä, sillä missään viranomaistiedostoissa rinnepeltoja ei ole dokumentoitu.

Patteroinnin kieltö närästää

Talven yli patteroinnin kieltö on merkittävin muutos monien lammastilojen lannanlevityskäytäntöihin. Kesällä tyhjennettävä lanta on levitettävä saman kasvukauden aikana. Aiempi hyvä käytäntö, jossa lanta kompostoituna ja levityslohkolle patteroituna levitetään seuraavana keväänä, käy käytännössä mahdottomaksi. Talven yli varastointia varten pitäisi rakentaa tiivispuhjaiset alustat mikä etävuokra-pelloilla on käytännössä mahdotonta.

Surullista, että asetus pakottaa meidätkin syyslevitykseen aiemman kevätlevityksen sijaan. Näiltä osin olisi syytä yhä harkita jonkinasteista vaihtamista asetukseen tai sen soveltamiseen.

Aiempaan tapaan patterointi pitää

tehdä niin, ettei valumavaaraa vesistöihin ole. Myös ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle on yhä tehtävä 14 vuorokautta ennen patterin tekemistä.

Ajatuksia syyslevityksen välttämiseksi

Uusi asetus helposti ohjaa lammastilojen lannanlevityksen syksyille, mikäli asiaan ei viljelytekniisesti puututa. Itse en pidä suoraan kuivikepohjasta peltoon levittämistä hyvänä ratkaisuna, sillä pehkupohja on usein erittäin epätasainen, lisäksi rikkakasvien siemenet eivät välttämättä ole tuhoutu-neet. Kompostointia tarvittaisiin.

Omalla tilalla ryhdymme nyt vakavasti harjoittelemaan lannan levittämistä keskikesän pikakesantoon, ennen kesannon päättävän ravinteiden kerääjäkasvuston kylvämistä. Etelä-savolaisten kokemusten mukaan ensimmäisen nurmisadon jälkeinen heinäkuun kestävä pikakesanto on erinomainen kestorikkakasvien kurittaja.

Myös sen esikasvivaikutus seuraavalle viljelykasville on erinomainen ja ravinnevalumat pysyvät kurissa.

Ravinteiden kerääjäkasviksi voi elokuun alussa kylvää kevätilja-raiheinä -seoksen. Lammastiloilla bonuksena on kyseisen kasvuston laiduntamismahdollisuus syyskuun puolenvälin jälkeen, jolloin monivuotiset laitumet ovat usein jo ehtyneet. Merkittävin riski lienee jäykillä maalajeilla kuiva heinäkuu, jolloin elokuun alun kylvös saattaa taimettua heikosti. Asia vaatiikin omakohtaista koetoimintaa itse kunkin omissa olosuhteissa.

Jokaisen kotieläintilallisen olisi hyvä lukea asetus kokonaisuudessaan. «Valtioneuvoston asetus eräiden maaja puutarhataloudesta peräisin olevien päästöjen rajoittamisesta» (1250/2014) löytyy alkuperäisenä internetistä osoitteesta <http://finlex.fi/fi/laki/smur/2014/20141250>

Jan Suttle

Terien teroituspalvelu
Vuohelantie 34
38250 Roismala
puh. 0500820243

Retronik-lammaskalusteet

- pyöröpaalihäkit
- käsittelyaidat
- hoito-/karitsaportit
- eläinportit
- laidunkatokset
- uimuri juomakupit + suojakaaret
- rännityslaitteet ja stopparit

Meidän aidoilla toteutat helposti hyvinvointituen vaatimuksia

Uutuus!
2-tie jakaja
kysy hinta niin yllätyt

Retronik Ky
Raija 040 7022 162
Reino 050 521 0082
rareko105@gmail.com

**OSTETAAN
LAMMASTA JA KARITSAA.**
Myös rahtiteurastus ja leikkuu.

**MUHNIEMEN
LAHTIVAJA**

Tilateurastamo Kouvolassa
www.muhniemenlahtivaja.fi
puh. 040 578 6317

LAMMASVAAKA

Helppo käyttää, myös yksinpunnitus.
Monipuolinen tiedonsaanti.
Myös edullinen vuokrausvaihtoehto.

Kysy tarjous!

VAAKATALO OY
SCALESHOUSE

Vaakatalo Oy, Lukinkatu 10, 33580 Tampere
puh. 020 73 51 500, info@vaakatalo.com, www.vaakatalo.com

”Säilörehuntekoon on ryhdyttävä riittävän ajoissa!”

Kuva: Nina Snellman

Säilörehua pellolta pöyrälle!

Kohta on aika rientää pellolle korjaamaan kesän ensimmäistä säilörehusatoa. Rehuntekokoneet on syytä huoltaa ja valmistella ajoissa odottavaan urakkaan.

Sini Hakomäki
ProAgria Etelä-Pohjanmaa
Asiantuntija lammasta ja vuohia

Laadukas karkearehu on eläinten hyvän terveyden ja tuotannon kannattavuuden kulmakivi. Lampaan luonnollinen ruokavalio koostuu pääosin karkearehusta, joten laadulla on väliä. Ruokkiessamme lammasta ruokimme itse asiassa pötsiä. Pötsin toimiessa tehokkaasti tuottaa lammaskin tehokkaasti. Karkearehun ravintoarvoilla ja säilönnällisellä laadulla vaikutamme suoraan eläimen hyvinvointiin ja tuotokseen. Taloudelliselta kannalta katsoen onnistunut rehusato pienentää muita kustannuksia; terveemmät eläimet ja hyvin kasvavat karitsat lisäävät tilan tuottoa ja ostorehun tarve pienenee.

Ei saa unohtaa myöskään tappioita pilaantuneesta rehusta eikä hoitajan työhyvinvointia; homeiset rehut ovat terveysriski myös hoitajalle.

Tasaus vähentää multaa rehussa

Laadukkuuteen ja huippusatoon tähtäävä nurmentuotanto alkaa suunnittelusta; sopivat lajikkeet, maan kasvukunnosta huolehtiminen, lannoitus ja rikkojen torjunta ovat avainasemassa nurmea perustettaessa. Palkokasvit nurmissa parantavat sulavuutta ja nostavat valkuaispitoisuutta. Nurmelle kylvettävien lohkojen pinnan tasaisuuteen tulee kiinnittää myös huomiota. Lohkojen jyräyksellä saadaan pinta tasattua ja näin pienennettyä mullan nousemista rehun sekaan korjuuvaiheessa. Täystiheä, rikaton, hyvin perustettu ja tarvittaessa täydennyskyl-

vetty nurmi tuottaa enemmän peltohehtaaria kohden kuiva-ainetta ja on näin kustannustehokkaampi tapa tuottaa nurmea kuin heikot kasvuotot. Tehokas nurmen tuotanto myös vapauttaa lohkoja muuhun viljelyyn. Riittäisivätkö hehtaarit jopa omavaraiseen valkuaisrehun tuotantoon?

Karkearehu ja pötsi

Nurmirehun raakavalkuaisen tavoitearvona voidaan pitää 13–17 prosenttia valkuaisista kuiva-aineesta. Pötsin toiminnan kannalta 13 prosenttia on riittävä. Tärkeintä on kuitenkin rehun sulavuus. Mitä sulavampaa rehua sitä suurempi on mikrobivalkuaisen osuus ja siitä johtuen ohutsuolessa imeytyvän valkuaisen määrä (OIV). OIV-arvo on valkuaisarvoista tärkein. D-arvon tulee olla vähintään

”Karkearehun ravintoarvoilla ja säilönnällisellä laadulla vaikutamme suoraan eläimen hyvinvointiin ja tuotokseen.”

”Liian lyhyt sänki kasvattaa riskiä maan joutumisesta rehun joukkoon. Multa rehussa aiheuttaa listeriaa!”

680, jotta OIV:n tavoitearvo 80 g/kg ka saavutetaan. Korkeaa D-arvoa tavoiteltaessa tavoitellaan siis korkeaa OIV- ja energiapitoisuutta rehussa. Säilörehuntekoon on siis ryhdyttävä riittävän ajoissa!

Korjuun kriittiset pisteet

Rehunkorjuussa hygieenisuus on ensisijainen asia.

Niitossa on maltettava jättää riittävän pitkä sänki, noin 8–10 senttiä. Mittana voi käyttää kämmenen leveyttä. Erityisesti yksivuotisia kasvustoja niitettäessä on huomioitava riittävä sängin pituus. Liian lyhyt sänki kasvattaa riskiä maan joutumisesta rehun joukkoon. Multa rehussa aiheuttaa listeriaa!

Vettä ei kannata paalata. Esikuivatun rehun kuiva-ainetavoitteena voidaan pitää 400 g/kg. Märkä rehu lisää paitsi kuivituksen tarvetta lampolassa myös paalauksen kustannuksia. Rehumassan annetaan kuivahtaa pellolla ennen korjuuta, pöyhintää tulisi välttää. Liian voimakas pöyhintä voi aiheuttaa varisemistappioita ja riskin mullan joutumisesta rehuun kasvaa siinäkin.

Riittävä suojaus ratkaisee laadun

Rehun riittävä tiivistäminen ja huolellinen, riittävä muovitus vähentä-

vät haitallisten mikrobien määrää rehussa. Haastavissa korjuuolosuhteissa tulee miettiä oikea säilöntäaine ja sen riittävä käyttömäärä. Palkokasvipitoisille nurmille säilöntäainetta on käytettävä enemmän. Säilöntäaine varmistaa myös pyöröpaaliin tehdyn rehun laadun ja pienentää jälkikäymisen riskiä. Säilöntäaineella ei kuitenkaan pelasteta säilöntälaatua, jos tiivistys ja muovitus ei ole kunnossa. Tiukasti paalatut paalit tulee kääriä vähintään kahdeksaan muovikerrokseen, pikaisesti paalauksen jälkeen, etteivät paalit ehdi lämmetä. Kääritty paali lasketaan välittömästi paikkaan, jossa se aiotaan säilyttää. Paalin siirtely muovituksen jälkeen ja varmaton käsittely myöhemmin vaarantaa rehun laadun. Ravintoaineiltaan täydellinen rehukin on jätettä, jos sen hygieeninen laatu on huono ja siitä aiheutuu tappioita rehuhävikkinä.

Ruokintapöydällä

Rehuista tehty analyysi antaa perustan ruokinnan suunnittelulle, mutta se kertoo myös rehun korjuun onnistumisesta tai epäonnistumisesta. Analysoidusta rehusta pystyy peilamaan oman rehunkorjuun ajoituksen ja korjuuketjun onnistumista. Analyysin teettäminen on mittari sekä ruokinnalle että korjuulle. Mitä mittaat, sitä voit parantaa!

Ruokintasuunnitelma on ajan ja rahan hukkaan heittämistä, ellei analyysistä ole tehty. Ruokintaperäisten sairauksien taustat on myös helpompi selvittää, jos tiedetään rehun laatu ja mitä arvoja se sisältää. Toivottavasti säät suosivat lampureita ja saadaan tulevana kesänä parempaa rehua kuin koskaan ennen!

Keritsijä Tuomas
www.kapukallio.fi
050 533 5702

laadukasta kerintää jo kahtena vuosikymmenenä

Käy tutustumassa uuteen kausihinnoitteluamme kotisivuillamme

Muokkaamme

- Riistaturkisnahat
- Poron- ja lampaantaljat
- Tarhattujen turkiseläinten nahat
- Lattiataljat
- Märkäparkituspalvelut

turkismuokkaamo

Modifur Oy

www.modifur.fi

Ostamme

- Pienriistan turkisnahkoja
- suolattuna tai kuivattuna
- toimitamme keräämiseen tarvittavat astiat ja suolat

Rysy lisää!

Noksonkuja, 61310 Panttila
Puh. 06 450 0600

Haittaeläinten torjunta. Jänisten ja lintujen rikkomissa paaleissa ei rehu säily.

Kuva: Sini Hakomäki

”Ravintoaineiltaan täydellinen rehukin on jätettä, jos sen hygieeninen laatu on huono.”

Saariston alkukantainen sarvipää

Katja Sikka

Ahvenanmaanlammas on hyvin vanha lammasrotu, joka on säilyttänyt alkukantaiset piirteensä saariston suojissa.

Ahvenanmaanlammas on ilmi-asultaan monimuotoinen, villapeite on kaksikerroksinen ja usein monivärinen. Sekä uuhilla että päseillä esiintyy sarvia. Säilyneen populaation levinneisyysalue on ollut pieni, mutta saariston vaikeat kulkuolosuhteet ovat suojelleet rodun geneettistä monimuotoisuutta. Yksittäisissä katraissa on käytetty olosuhteiden pakosta sisäsiitosta, mutta ulkosaaristossa on ollut tapana käyttää syksyllä parhaita pässikaritsoja ja teurastaa ne sitten. Tällöin geneettinen perimä on säilynyt monimuotoisena paremmin kuin käytettäessä aina samaa pässiä. Eri saarien eläimiä parittaessa on välillä saatu huomattavan suurikokoisia karitsoja. Tämä on tullut aiheutuvan eristyksen seurauksena tulleesta heteroosin vaikutuksesta, joka on hävinnyt seuraavassa sukupolvessa. Geneettiseen monimuotoisuuteen liittyvien tutkimusten yhteydessä on todettu alkuperäisrotujen olleen niin vähän aikaan vähälukuisia, ettei perimän monimuotoisuutta ole ehditty menettää.

Rotustatus 2000-luvulla

Godbyläinen *Sven-Olof Eriksson* alkoi 1980-luvulla systemaattisesti kerätä uuhia ja päsejä eri saarilta, rotua kutsuttiin tuolloin saaristolampaaksi. Polveutumistiedot kerättiin rodulle perustetun yhdistyksen tietokantaan ja jalostussuunnitelmissa kiinnitettiin erityisesti huomiota uuhilinjojen säilymiseen. 2000-luvun alussa rotu sai virallisen rotustatuksen ja nimettiin ahvenanmaanlampaaksi. Tällä hetkellä koko tietokantaa ollaan siirtämässä Weblammas-ohjelmaan, jolloin sukupuuta saadaan helposti seurattua aina ensimmäisiin saarilta kerättyihin lampaisiin saakka. Ahvenanmaanlampaan pässilinjat kartoitettiin vuoden 2009 rekisteritietojen avulla ja pässilinjojen uusintakartoitusta ollaan aloittamassa tänä vuonna. Samalla kerätään tietoa eri linjojen ilmiäsupiirteistä.

Alkukantainen sopii moneen

Ahvenanmaanlammas on silmiinpistävän rohkea ja eloisa rotu. Luonteensa ansiosta rotu on saanut suosiota muun muassa perinnemaisemien

hoitajana, koirien paimennuskoulutuksessa, harrastelampaana ja tutkimuskäytössä. Yksilöllinen villapeite mahdollistaa sivutoimentulona upeat sisustustaljat ja efektiivillan myynnin nukentekijöille. Myös sarvia käytetään korujen valmistukseen. Rodun pienen koon takia 18 kilon teuraspainoon on vaikea päästä, joten suoramyynti onkin ahvenanmaanlammasta kasvattaville tiloille elinehto.

Keskimääräistä kestävämpi

Ilmastonmuutoksen myötä maatalouden tuotantoympäristö on koko ajan sairaampi, lämmön tuodessa mukanaan muun muassa tauteja levittäviä hyönteisiä. Alkuperäisrodun suojeleminen on tärkeää maataloudelle, koska vähemmän tuottavat eläimet kestävät paremmin stressitilanteita ja monimuotoisesta geeniperimästä pystytään

KÄÄNNÄ

”Saarien välillä on tapahtunut pässien vaihtoa harvakseltaan, mikä on estänyt koko populaation yhtenäistymisen.”

AHVENANMAANLAMMAS

Vanha alkuperäisrotu
Löydetty 1980-luvulla
Tunnistettu 1990-luvun lopussa
Tunnustettu 2001

Jalostusuuhiä noin 1 500. Pässejä paljon suhteessa uuhiin, noin 10 %.

Pienikokoinen lammassrotu, kaksikerroksinen villapeite, kaikki värit sallittuja. Uuhilla ja päseillä esiintyy sarvia.

Uuhi: 50–55 kg, vaihtelu suurta 40–65 kg

Pässi: 60–70 kg

Vuonuekoko: 2,5, nelosia alle 5 %

9 pässilinjaa, myös uuhilinjojen tiedot ovat saatavissa rekisterissä ja niiden kartoittamista on harkittu.

Jalostusorganisaatio Föreningen Ålandsfåret rf. vastaa sukutiedoista ja kantakirjasta www.alandsfaret.ax

Kuva: Katja Sikka

jalostamaan tulevaisuuden tarpeisiin soveltuvaa lammasta. Ahvenanmaanlampaan jalostuksen tavoitteena on ylläpitää geneettistä vaihtelua. Tällöin jalostusvalinnan perusteita on useita ja eteneminen yhden halutun ominaisuuden suhteen on hidasta.

Jalostuksen eri suunnat

Jalostus voi ääritapauksissa olla sitä, että jalostetaan vain yhtä ominaisuutta, esimerkiksi erityisen pitkää villaa. Yhteen jalostustavoitteeseen keskittymisellä päästään kyseisen ominaisuuden suhteen nopeasti eteenpäin ja saadaan aikaiseksi yhtenäisen pitkävillainen lammaskatras. Samalla voidaan kuitenkin menettää geneettistä monimuotoisuutta, joka on kytköksissä johonkin muuhun ilmiöpiirteeseen, esimerkiksi lyhytvillaisuuteen. Toinen jalostuksen ääriläite on, että pyritään pitämään yhdessä katraassa koko rodun kirjo. Jalostukseen valittavien eläinten suhteen kiinnitetään huomiota, että ne ovat ilmiösuhteen mahdollisimman erilaisia. Näin toimiessa pitää mukauttaa muu tuotantoympäristö jalostuksen mukaan, esimerkiksi teurasajankohtaa ei voida keskittää karitsojen epätasaisen kasvun vuoksi.

Suosio pelasti katoamiselta

Ahvenanmaanlampaan suosio on viime vuosina kasvanut huomattavasti ja rotu ei ole enää uhanalainen. Pieniä harrastekatraita on paljon, joka on rodun kannalta edullista, koska eri pässejä käytetään paljon suhteessa uuhimäärään. Ahvenanmaanlampaalle on tyypillistä, ettei rotua voi esitellä yhden yksilön avulla vaan rotuesittelyssä tulisi aina olla lauma ilmiösuhteen erilaisia yksilöitä.

Ahvenanmaanlampaan koko populaatiota tarkastellessa voitaisiin puhua rodun antijalostuksesta, jonka tarkoituksena on säilyttää rodun monimuotoisuus. Tämä ei tapahdu itsestään vaan rodun tilannetta tulee seurata ja antaa tarvittaessa ohjeita. Jokaisella tilalla ei tarvitse kuitenkaan olla keskenään samanlaista jalostussuunnitelmaa, vaan eri piirteisiin erikoistuvat tilat kasvattavat monimuotoisuutta koko populaatiota ajatellen.

AFFE SOPEUTUU MONEEN

Alkuperäisrotuja kasvattavat tilat ovat tyypillisesti monimuotoisia ja tiloilla harjoitetaan lihan suoramyyntiä ja maisemalaidunnusta. Tämän lisäksi ahvenanmaanlampaan monimuotoisuutta käytetään kekseliäästi hyväksi.

Ali-Unkin lammastila Eurajoella kerää talteen pässilinjoihin, yhdeksästä linjasta uupuukin enää numero 1. Tila myy monipuolisesti lampaista valmistettavia tuotteita kuten sarvinappeja ja järjestää erilaisia kursseja luuhun, villaan ja nahkaan liittyen. Tilan toimintaan kuuluu myös kesälampaiden vuokraus.

Somerolainen *Saarentaan tila* käyttää lampaita paimennusharjoituksiin, joten on tärkeää, että ne kesyyntyvät helposti ihmiseen. Jalostuksessa kiinnitetään huomiota lampaiden luonteeseen, kokoon ja väriin. Lampaiden koon ei haluta kasvavan liian suureksi ja aiturit sekä liian itsenäiset yksilöt poistetaan katraasta.

Tiirinkosken tila Hämeenlinnassa on tuotteistanut rodun taljoja ja villalankoja sisustusliikkeessään. Erilaiset sisustustaljat ovat tällä hetkellä erittäin haluttuja ja niitä näkyikin lähes kaikissa alan lehtikuvissa. Asiakkaat kyselevät paljon taljojen ominaisuuksista ja eläinten olosuhteista ja pääsevät Tiirinkosken Tehtaan myymälässä nauttimaan samalla huolitellusta maalaismiljööstä.

Aholaidan tila Kangasalla on panostanut jalostukseen, myös villan osalta. Tila on tuotteistanut lammastilan toiminnan matkailun käyttöön ja myy vierailijoille lomaelämyksiä ja tilan lähituotteita.

Rymättyläläinen *Lammastila Sikka Talu* keskittyy jalostamaan rodun tuotant ominaisuuksia. Ahvenanmaanlampaan monimuotoiset käyttöominaisuudet ovat tilan valttikortteja ja lammasta hyödynnetään mm. maidontuotannossa ja tutkimuskäytössä.

Mikkelissä sijaitseva *Villa Laurila* on panostanut verkkokauppaan, jossa myydään tilan omien tuotteiden lisäksi monipuolisesti eläintenhoitoon ja käsitöihin liittyviä tuotteita. Tilalla järjestetään leirejä ja karitsat myydään pääasiassa eloon.

Oripääläinen *Määtila* tarjoaa suoramyyntituotteiden lisäksi kummilampaita. Maisemalaidunnuksessa kiinnitetään huomiota ihmisten hyvinvointinäkökulmiin käyttämällä kohteina vanhusten palvelukotien ja päiväkotien lähiniittyjä.

Kuva: Kirsti Hassinen

Ahvenanmaanlampaan ilmiasulla ja painokehityksellä yhteyksiä

Alkuperäisrodun monimuotoisuuden vaalimista varten tulisi tietää tarkemmin, mitä monimuotoisuus sisältää. Muuten on riski vahingossa hävittää joitakin piirteitä toisia lisätessä. Tätä selvitetiin Turun yliopistossa tehdyssä tutkimuksessa.

Teksti ja kuvat **Outi Vesakoski**

Tutkimuksen tarkoitus oli tuottaa työkaluja ahvenanmaanlampaan lajityypillisen monimuotoisuuden ylläpitämiseen. Alkuperäisrotujen monimuotoisuutta tulee vaalia, mutta sitä varten pitäisi tietää mitä monimuotoisuus sisältää ja miten sitä voi ylläpitää. Jos piirteiden monimuotoisuutta ei ole kartoitettu, eikä geneettistä yhteisvaihtelua tunneta, voidaan vahingossa lisätä tiettyjä piirteitä ja hävittää toisia.

Painoon liittyvien tekijöiden selvittämiseksi sekä ulkomuotopiirteiden monimuotoisuuden ja yhteisvaihtelun kartoittamiseksi punnitsimme (kuva 1) SikkaTalun kevään 2012 karitsat, mikä oli 10 prosenttia kaikista rodun karitsoista vuonna 2012. Uuhet edustivat 9 prosenttia maan karitsoineista uuhista. SikkaTalulla oli käytössä neljä pässiä (koko maassa karitsoita saaneita päsejä oli 131). Lisäksi kehitimme luokittelutavat värien, sarvellisuuden ja villan laadun arvioimiseen (ks. Tietolaatikko). Saimme WebLampaan kautta käyttöön ikäkorjatut painot sekä päiväkasvun ja 6 viikon suhteellisen painon.

Tulokset ja johtopäätökset

Aineistosta tehtiin tilastolliset mallit, joilla etsittiin parhaiten kutakin painomuuttujaa selittäviä tekijöitä. 3 päivän painoon vaikuttivat eniten emän ikä, vuonuekoko, karitsan sukupuoli, vuonuekoon ja sukupuolen yhteisvaikutus sekä isän ja emän identiteetti. 6 viikon painoon vaikuttivat samat tekijät paitsi vuonuekoon ja sukupuolen yhteisvaikutus. Neliukuukautis-

KÄÄNNÄ

MITTAUKSET

- **3 päivän painot** 177 karitsalta (105 pässiä, 72 uuhta)
- **6 viikon painot** 166 karitsalta (98 pässiä, 68 uuhta)
- **4 kk painot** 142 karitsalta

Kolmipäiväisistä karitsoista mitattiin vain painot, mutta tiedossa olivat myös emä ja isä sekä uuhien ikä ja paino, karitsan vuonuekoko ja sukupuoli. 6-viikkoisista ja 4-kuukautisista määritettiin painon lisäksi ulkomuotoon liittyviä tekijöitä.

6-viikkoisissa

- Aprikoosinvärisiä oli 2 kpl, harmaita 9%, valkoisia 20%, ruskeita 35% ja mustia 34%. Pieniä päälaikkuja oli 46%:lla, suurilaikkuisia ja laikuttomia oli molempia 26%. Ruumissa isoja laikkuja oli 7%:lla, pieniä laikkuja 10%:lla, lopuilla ei lainkaan. Karitsat jaettiin lisäksi mufloniväritteisiin (65%) ja ei-mufloneihin.
- Lyhytkarvaisia oli noin 19%, pitkä- ja suoravillaisia oli 14% ja pitkiä kihara- ja keskikiharatyypisiä oli molempia 34%. Lyhytkarvaiset olivat todennäköisimmin valkoisia tai harmaita, kun taas pitkä kihara turkki oli todennäköisimmin mustilla tai ruskeilla karitsoilla. Karitsoista oli sarvellisia 18%. Sarvia oli todennäköisimmin pitkäkarvaisilla karitsoilla.

4-kuukautisilla

- Väriluokat määritettiin uudella tavalla värien muuttumisen vuoksi: valkoisia oli 21%, vaaleanharmaita ja ruskeanharmaita molempia 14% (kuvasarja 2), mustanharmaita oli 7% ja mustia 44% (kuvasarja 3). Tässä iässä villa alkaa olla aikuistyyppistä: pohjavillatyypisiä oli 30% ja päällisvillatyypisiä 70%. Valkoiset ja vaaleanharmat karitsat olivat usein lyhytkarvaisia ja pohjavillatyypisiä, mutta tummat karitsat olivat useammin pitkää päällisvillatyypisiä. Sarvellisia oli kaikista eläimistä 16%. Päällisvillatyypisistä 25%:lla oli sarvet, pohjavillatyypisistä sarvet oli vain yhdellä (1/39).

Lisäksi kehitettiin ensimmäinen versio ahvenanmaanlampaan villan luokittelusta. Villakuidun pituus mitattiin venyttämättömästä kuidusta (cm), kiharakaarten lukumäärä määritettiin 3 cm pituudelta, villan kiilto arvioitiin asteikolla 1–3 (1 = matta, 3 = hyvä kiilto) ja tapulinmuodostusasteikolla 1–3 (1 = ei tapulinmuodostusta, 3 = säännöllinen tapulinmuodostus). Luokittelu tehtiin 47 karitsalle.

Kuusiviikkoinen valkoinen karitsa punnitaan sangon ja kalavaa'an avulla.

Valkoinen, vaaleanharmaa ja ruskeanharmaa nelikuukautinen karitsa.

Mustanharmaa ja musta nelikuukautinen karitsa. Mustanharmaa on samalla mufloniväritteinen, mustalla on pieni päälaike.

”Päiväkasvuun vaikuttivat eniten emän ikä, karitsan sukupuoli, karitsan sarvellisuus sekä sarvellisuuden ja sukupuolen yhteisvaikutus sekä laidunhistoria.”

painoon sen sijaan vaikuttivat samat kuin 6 viikon painoon, mutta lisäksi karitsan sarvellisuus, sukupuolten ja sarvien yhteisvaikutus sekä laidunhistoria. Päiväkasvuun vaikuttivat eniten emän ikä, karitsan sukupuoli, karitsan sarvellisuus sekä sarvellisuuden ja sukupuolen yhteisvaikutus sekä laidunhistoria.

Nuoret uuhet tekivät keveämpiä karitsoita kuin vanhat. Painavimmat karitsat syntyivät 5–7-vuotiaille. Nuorten uuhien karitsat kuitenkin kasvoivat nopeammin kuin vanhojen. Vuonuekoko ennusti painoa koko seurantajakson ajan eli usean karitsan vuonueeseen syntyneet eivät saaneet yksösiä kiinni. Pässikaritsat olivat painavampia kuin uuhikaritsat sekä syntyessään että kuusiviikkoisina, mutta sukupuolten välinen painoero säilyi vieroitusiän jälkeen ainoastaan sarvettomilla yksilöillä. Nupot pässit olivat suurempia kuin sarvelliset, mutta uuhilla trendi oli lähinnä toisinpäin. Merkittävää vanhempien karitsoiden painon kannalta oli laidun: huonoin laidun tuotti kolme kiloa keveämpiä karitsoita kuin muut keskimäärin.

Suhteellisessa 6 viikon painossa oli jo otettu huomioon emän ikä, vuonuekoko sekä karitsan sukupuoli, joten tällä muuttujalla saatiin selville painovaihteluun liittyvät ”piilossa” olevat tekijät. Edelleen emien ja isien välillä oli eroa tuotettujen jälkeläisten painossa, eli rodussa on paljon painoon liittyvää jalostuspotentiaalia. Suhteelliseen painoon vaikuttivat lisäksi karitsan tummuusaste ja muflo-niväritys siten, että valkoiset karitsat olivat painavampia kuin muun väriset, ja mufloiniväriset olivat painavampia kuin ei-muflonit.

Valkoiset usein sarvettomia

Valkoinen väri oli yhteydessä sarvettomuuteen ja pohjavillatyyppiseen villanlaatuun. Villanlaadun tarkastelussa kävi ilmi, että pohjavillatyyppisen lampaan villa on jonkin verran lyhyempää, kiharampaa ja kiiltävämpää ja siinä on selvempi tapulinmuodostus; pohjavillatyyppinen lammas siis muistuttaa suomenlammasta.

Jos lampuri valitsee jalostukseen painavimmat karitsat, hän lisää samalla valkoisten, pohjavillatyyppis-

ten nupojen lampaiden määrää. Toisaalta hän saattaa tuottaa enemmän mufloni-väritteisiä – riippuu siitä mitä katraassa alun perin oli. Valkoisen värin myötä myös sarvettomuus ja pohjavillatyyppinen villanlaatu voivat lisääntyä, eli ahvenanmaanlampaalle ominaiset sarvellisuus ja päällysvillatyyppisyys vähenisivät.

Toisaalta jos lampuri on mieltynyt tummiin, päällysvillatyyppisiin taljoihin, hän tulee samalla lisänneeksi todennäköisesti sarvellisten määrää ja pienentää lampaiden keskikokoa.

Otos oli edustava, ja kertoo hyvin piirteiden välisistä korrelaatioista. Huomattavaa on, että katraiden fenotyyppien esiintyvyydet muuttuvat myös ilman suunnitelmallista jalostusta, joten voi kysyä, säilyykö rodun monimuotoisuus ”vahingossa” jos jalostusohjelmaa ei ole tai sitä ei toteuteta.

Kirjoitus perustuu lida Nikkilän pro-gradutyöhön. Ohjaajina olivat Outi Vesakoski ja Jenni Pettay Turun yliopiston biologian laitokselta.

Sarvellinen pässi on vuoden maatiainen

Maatiainen ry on valinnut vuoden 2015 maatiiseläimeksi suomalaisen sarvellisen pässin. Valinnalla halutaan kiinnittää huomiota kotimaisten lammastrotujen sarvipäisyyden säilyttämiseen sekä urospuolisten tuotantoeläinten asemaan kotieläinkasvatuksessa.

Terhi Torikka

Perinteiset lammastrotut Suomessa ovat suomenlammas, kainuunharmas ja ahvenanmaanlammas.

Suomenlammas on maatiaisroduista aktiivisimmin jalostettu. Jalostuksessa pyritään sarvettomuuteen ja tasavärisyyteen, jotka on myös kirjattu rotumäärittelymään. Suomenlampaan sarvien häviäminen on seurausta tietoisesta karsinnasta.

Sarvellisia pässejä on kuitenkin edelleen olemassa ja niitä myös aktiivisesti kasvatetaan. Eniten sarvellisia yksilöitä on ahvenanmaanlampaissa.

Kun lampaat vielä kävivät laitumilla, sarvista oli hyötyä monin tavoin. Nykyään sarvet koetaan usein ongelmaksi lampoloiden ja aitausten rakenteiden takia sekä pässien käsittelyn takia.

Lampaiden kasvattaja Riina Suominen on toteaa Maatiainen-lehdessä että sarvet ovat pässin kruunu ja niihin on suhtauduttava arvostaen, jos haluaa tulla pässin kanssa toimeen.

Suomisen katraassa on niin sanottuja jaalanlampaita, pitkään erillään muusta populaatiosta kasvaneita suomenlampaita, joilla esiintyy vielä sarvia.

Kuva: Kirsti Hassinen

Sarvellinen ahvenanmaanlammaspässi.

Karitsoiden sisäänpäin kääntynyt silmäluomi

Karitsoiden sisäänpäin kääntynyt silmäluomi tarkoittaa tilannetta, jolloin syntyvällä karitsalla alaluomi on "rullaantunut" sisäänpäin. Rullalla olevan silmäluomen karvat hankaavat karitsan sarveiskalvoa.

Johanna Rautiainen
Lammaslääkäri

Kääntynyt silmäluomi on yleensä toispuoleinen vaiva, mutta aina kannattaa tarkistaa molemmat silmät. Vaivaa esiintyy kaikilla roduilla, mutta yleisintä Suomessa se on texeleillä.

Kun luomen karvat hinkkaavat silmän sarveiskalvoa, silmä reagoi. Ensin silmästä vuotaa kirkasta nestettä ja karitsa koettaa pitää silmää kiinni. Jos tilanne jatkuu, silmä alkaa punoittaa ja luomet hieman turvota. Paikallinen tulehdus saa aikaan sen, että valuva neste vähitellen paksunee ja lisääntyy entisestään. Sarveiskalvo voi samentua ja harmaantua ja silmä tuntuu olevan valonarka. Tilanne on karitsalle erittäin epämiellyttävä. Jos tilanteen annetaan olla, voi silmä tulehtua ja/tai sarveiskalvo vaurioitua niin pahoin, että silmästä tulee sokea (kivuliasta!).

Tästä syystä vastasyntyneiden silmiin kannattaa katsoa: tarkista heti, etteivät luomet ole sisäänpäin kääntyneet. Mutta jos sellaisen havaitset, koeta korjata se heti (helpompaa). Ensimmäinen konsti on painaa sormella lukuisia kertoja päivässä alaluomea oikeaan asentoon. Jos ongelma huomataan heti, tämä apu auttaa yllättävän usein. Mutta jos luomi ei pysy ruodussa, voi kokeilla ell *Karl Hammarbergin* konstia: ota tulitikku ja tehokas pikaliima. Kasta tulitikun pää reilusti pikaliimaan. Rullaa alaluomi "auki" tulitikunavulla ja ota tulitikku välittömästi pois "rullasta". Tavoitteena on, että alaluomi jää hetkeksi nurinpäin

rullalle pikaliiman avulla. Kun liima pikkuhiljaa häviää/antaa periksi, luomi palautuu oikeassa asennossa silmää suojaamaan. Jos tämäkään ei auta, ota yhteyttä eläinlääkäriin: hän voi laittaa luomeen "niitin" tai ompleet, jotka pakottavat luomen oikeaan asentoon. Niitin tai ompleen ei tarvitse olla paikoillaan kuin muutamia päiviä, jos vaivaa korjataan alkuvaiheessa. Eläinlääkäri voi myös laittaa pienen määrän antibioottia alaluomen sisään, jolloin se kääntää luomea oikein päin

Jos huomaat vaivan vasta kun karitsan silmä jo vuotaa, pitää helpottaa karitsan oloa heti: huuhtelee silmää, koita painaa luomea oikeaan asentoon (helpottaa edes vähän, ennen kuin saadaan lopullisesti oikein-

päin), anna kipulääkettä (märehittijöille tarkoitettua ketoprofeenia). Eläinlääkäri voi tarvittaessa antaa puhelimessa ohjeita mahdollisesta antibioottisalvasta estämään/ehkäisemään paikallista tulehdusta. Jos vaiva on pitkittynyt, tarvitaan siis todennäköisesti "järeämpää" apua kuin sormet tai pikaliima.

Laita tapaus ylös karitsan isätietoihin ja emätietoihin. Silmäluomen sisäänpäin kääntyminen on jossain määrin perinnöllistä. Muista syksyn eläinvalinnoissakin: ei saa myydä isäpässeiksi niitä pässipoikia, joilla tämä vaiva on ollut.

Karitsanpaisteja ennen pääsiäistä Reinin lihan tiskissä Helsingissä.

Oikea ruokinta ja hyvinvointi takaavat herkullisen maun

Lampuri voi vaikuttaa paljon karitsanlihan maukkauteen. Hyvin kasvaneiden eläinten liha on yleensä murempaa ja mehukkaampaa.

Teksti ja kuvat
Sanna-Helena Fallenius

”Maku muodostuu yli 200 erilaisesta haihtuvasta yhdisteestä.”

Karitsanliha voi tuntua haastavan makuiselta sen makuun tottumattomalle kuluttajalle. Lampaanlihaa saatetaankin vieroksua liian ”lampaanmakuisena”. Lihan laatuun ja makuun vaikuttavat useat tekijät. Luonnonvarakeskuksen vanhemman tutkijan *Maiju Pesosen* mukaan karitsanlihan maku muodostuu yli 200 erilaisesta haihtuvasta yhdisteestä. Lihan makuun vaikuttavat niin kasvatusolosuhteet, rehukoostumus kuin teurastamon toimenpiteet.

Rodulla on väliä

Mutta rodulla on myös väliä. Pesosen mukaan suomenlammasta käytetään risteytyksissä muun muassa hedelmällisyytensä ja emo-ominaisuuksien takia, mutta tutkimuksissa on ilmennyt, että suomenlampaalla on positiivinen vaikutus myös lihan syöntilaadullisiin ominaisuuksiin. Muihin rotuihin verrattuna muun muassa mureuso-

minaisuudet ovat parantuneet. Myös leikkuuvoimatesteissä liha on vaatinut vähemmän voimaa.

Yleensä ottaen suomenlampaan karitsanlihaa on kuvattu miedonmakuiseksi ja lihasrakennetta hienosyiseksi. Hienoinen puute suomenlammastiteytyksien lihan ominaisuuksissa on sen vähäisempi marmoroituminen. ”Suomenlampaan karitsat keräävät helposti pintarasvaa, mutta marmoroitumista ei tapahdu yhtä tehokkaasti”, Pesonen toteaa.

Rehun vaikutukset

Lampurin toimet vaikuttavat myös lihan makuun. Pesosen mukaan eläinten ruokintaan ja kasvatusolosuhteisiin kannattaa panostaa. ”Kaikki mikä vaikuttaa negatiivisesti kasvuun ja hyvinvointiin, vaikuttaa myös lihan syöntilaatua heikentävästi”, Pesonen sanoo.

KÄÄNNÄ

LIHAKAUPPIAS JA RAVINTOLOITSIJA SUOSIVAT KOTIMAISTA KARITSAA

Karitsanlihaketjun loppupää, ravintoloitsijat, lihakauppiat ja kuluttajat, ovat parhaita arvioimaan miten maukkaan karitsanlihan tavoittelussa on onnistuttu. Lähiruokaa tarjoavan ravintola Nokan keittiöpäällikkö Ari Ruohon mielestä uusiseelantilainen karitsaliha on maultaan miedompaa kuin kotimainen liha. Ravintola Nokka tilaa karitsanlihansa Bovikin tilalta Tammisaaresta, Herrakunnan lampaalta Perttelistä ja joitain eriä Ahvenanmaalta. ”Suomenlampaan liha on esimerkiksi texel-rotua maukkaampaa.”, Ruoho toteaa. Hänen mukaansa kasvuympäristö ja -olosuhteet vaikuttavat lihan makuun. ”Luomuliha maku on kohdallaan”, Ruoho sanoo.

Osa perusvalikoimaa

Helsingin Hakaniemen kauppahallissa majaa pitävä Reinin liha on myynyt karitsanlihaa jo vuosia ja todistanut alan muutosta ketjun loppupäässä. Yrittäjä Irmeli Söderman kertoo, että 1970-luvulla oli kummallista, jos joku osti lampaanpaistin muulloin kuin pääsiäisenä. Jauhelihaa ei silloin edes myyty. ”Tänä päivänä tilaamme Ahvenanmaalta 8 000 ruhoa vuodessa ja kotimainen karitsa kuuluu perusvalikoimaamme”, Söderman sanoo.

Södermanin mukaan karitsanlihan makuun vaikuttaa erityisesti rasvan määrä ja koostumus. Hänen mielestä Ahvenanmaalla saaristolaidunnettu texel on maukasta. Myös Södermanin mielestä hyvät kasvuolosuhteet ovat maukkaan lihan tae.

Luotettavuuskin merkitsee

Ari Ruoho painottaa, että ravintolan näkökulmasta maun ohella logistiikka ja tuottajan luotettavuus ovat yhtä tärkeitä tekijöitä karitsanlihatilausta tehtäessä. Hän kehottaakin lampureita entistä enemmän uhraamaan aikaan lopputuotteen kehittämiseen ja asiakaslähtöisyyteen. Ruoho vinkkaa lampureita ottamaan mallia pohjoisesta: ”Poronlihan toimittajamme on todella panostanut lopputuotteen jalostukseen. Hän kehittää koko ajan uusia tuotteita ja ”koemaistattaa” niitä meillä. Kaipaisin samanlaista otetta myös lampureilta.” Ruohon mielestä suomalainen lampaanliha on laadukasta, mutta yhä paremman maun ja tuotteen eteen on edelleen tehtävää.

”Maun ohella logistiikka ja tuottajan luotettavuus ovat yhtä tärkeitä tekijöitä karitsanlihatilausta tehtäessä.”

”Kaikki mikä vaikuttaa negatiivisesti kasvuun ja hyvinvointiin, vaikuttaa myös lihan syöntilaatua heikentävästi”

Laidunkasvivalikoiman on osoitettu vaikuttavan lihan makuun ja mureuteen. Apilalla on vaikutusta maun intensiteettiin verrattuna puh-taisiin nurmikasvustoihin. Erityisesti vaikutusta on valkoapilalla ja sen syöttämisellä ennen teurastusta. Sen on todettu vaikuttavan positiivisesti mureusominaisuuksiin. Apilakasvustojen syöttämisellä on lisäksi se hyvä ominaisuus, että ne muuttavat karitsanlihan rasvahappokoostumusta ihmisravitsemuksellisesti suosiollisemmaksi. Taasen sinimailaskasvustojen on osoitettu aiheuttavan karitsanlihaan virhemakua. Rehukoostumuksella on vaikutusta myös lihan maun intensiteettiin. Väkiuhuruokinnan on todettu vähentävän karitsanlihan maun intensiteettiä.

MAKU TÄRKEÄ TEKIJÄ KARITSANLIHAN SUOSION KASVUSSA

Kotimaisen lampaanlihan kulutus on kasvanut tasaisesti koko 2000-luvun. Kun vuonna 2001 kulutettiin kotimaista lampaanlihaa 0,3 kiloa henkilöä kohden vuodessa, oli luku vuonna 2012 jo 0,7 kiloa. Lihatieotuksen Riitta Stirkkisen mukaan kulutuksen kasvuun ovat vaikuttaneet useat tekijät, kuten kasvatuksen ammattimaistuminen ja sitä kautta tarjonnan ja saatavuuden lisääntyminen.

Sesongit ovat lisääntyneet, kun pääsiäisesongin ohella kesän grillikautena lammasta kulutetaan enemmän. Myös joulun ja syksyn lammaskaali ovat omia sesonkejaan. Lampaanlihavaliikoima on lisäksi kasvanut. Perinteisen lampaanliulun ohella tarjolla on muita ruhonosia, kuten fileitä, kareta ja potkaa.

Tärkeä tekijä on myös lampaanlihan imagon paraneminen. ”Lampaanliha mielletään nykyään laadukkaaksi, maukkaaksi, turvalliseksi ja terveelliseksi lihaksi”, Stirkkinen toteaa. Kuluttajien kiinnostus lampaanlihaa kohtaan on kasvanut samaan aikaan kun monet ovat kiinnostuneita ruuanlaitosta ja uusien maku- jen kokeilusta. Kuluttajat ovat löytäneet lampaanlihan ja sen mausta pidetään.

”Lampaanliha mielletään nykyään laadukkaaksi, maukkaaksi, turvalliseksi ja terveelliseksi lihaksi.”

HH Embryo Oy:n pässiaseama palvelee!

Kuva: Tiina Tahvonen

Spermaa tuore- ja pakastesiemennyksiin omalta asemalta tai tuonteja.

Tilasiemennyskurssit! www.huitinholstein.net

Yhteydenotot:

Mikko Ranta p.040 581 9616, mikko.ranta@huitinholstein.net

Sanna Lehto p.0500 735 827, sanna.lehto@huitinholstein.net

Huitinraitti 33, 12750 Pilpala

Huitin Holstein
HH Embryo Oy
www.huitinholstein.net

Stressi pilaa maun

Lihan syöntilaadullisiin ominaisuuksiin vaikuttaa vahvasti myös teurasolosuhteet. Osaava teurastamohenkilökunta on avainroolissa. Eläinten sujuva ja inhimillinen käsittely ennen teurastusta on tärkeää. ”Eläin ei saa stressaantua ennen teurastusta. Jos näin käy, ovat syöntilaadulliset ominaisuudet menetettyjä”, Pesonen sanoo. Stressi vaikuttaa lihan pH-arvoon, sillä se ei laske yhtä tehokkaasti kuin tavanomaisissa olosuhteissa teurastetun eläimen. Lihan pH-arvon laskeminen on tärkeää mureutumisprosessin alkamiseksi.

”Raakakypsytyksellä voidaan vaikuttaa myös mureusominaisuuksiin, mutta sitä ei kannata venyttää 7–10 päivää pidemmäksi, koska siihen mennessä mureutuminen on jo tapahtunut. Sidekudokseen raakakypsytyks ei kuitenkaan vaikuta”, Pesonen muistuttaa.

Villan makua?

Uskomus villanmakuisesta lampaanlihasta on edelleen sitkeästi joidenkin kuluttajien mielessä. Maiju Pesonen toppuuttelee lampaanlihan maukkuuden epäilijöitä: ”Pääsääntöisesti maun intensiteetti ja niin kutsuttu ”villanmaku” muodostuu eläinten ikääntyessä. Jos teurasikä pidetään kohtuullisena 9–12 kuukaudessa ja eläimet ovat hyvin kasvaneita, ei villanmakua pitäisi muodostua.” Hän muistuttaa, että lopulta on kulttuurisidonnaista koetaanko maun intensiteetti positiivisena vai negatiivisena asiana.

Pesosen mukaan on joitakin viitteitä, että lihan maun intensiteetti olisi yhteydessä villan hienouteen. Hienompaa villaa tuottavien yksilöiden lihan maun intensiteetti olisi näin ollen suurempi.

ProAgrian Lammas- ja vuohitiimi

sähköpostiosoitteet: etunimi.sukunimi@proagria.fi

Uusimaa, Pirkanmaa, Varsinais-Suomi, Satakunta ja Häme sekä Kymenlaakso ja Etelä-Karjala E=Etelä-Karjala, H=Häme, K=Kymenlaakso, P=Pirkanmaa, U=Uusimaa

Tuotantoasiantuntijat

Kaie Ahlskog, p. 0400 731 811, *Marja Jalo-Ryynänen*, p. 040 572 8387
tallennukset ja todistukset: *Merja Hietamäki*, p. 050 345 5449

Talusasiantuntija

Etelä-Suomi: *Anna Turunen*, p. 020 747 2615

Investointipalvelun yhteyshenkilöt

Etelä-Suomi: *Osmo Piekkari*, p. 040 709 2471 (H), *Jarmo Keskinen*, p. 0400 461 712 (U),
Alpo Jaakkola, p. 0400 943 227 (K), *Juha Tynkkynen*, p. 0400 358 667 (E-K),
Katri Myry, p. 050 518 4611 (P)

Länsi-Suomi: *Seppo Jokiniemi*, p. 050 66 471

Nurmentuotannon asiantuntijat

Etelä-Suomi: *Asko Laapas*, p. 040 721 9991 (E, K), *Markku Puttonen*, p. 040 709 2484 (H),
Outi Haalijoki, p. 0400 363 441 (H, U), *Tuomas Granni*, p. 0400 859 339 (H),
Esko Havumäki, p. 040 742 4981 (P), *Ritva Tolppa*, p. 0400 163 753 (P),
Tuula Kokkonen, p. 040 755 5480 (E), *Kari Siitarinen*, p. 040 135 0364 (E)
Länsi-Suomi: *Anu Ellä*, p. 040 180 1260, *Jarkko Storberg*, p. 0400 849 992

Etelä- ja Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala

Tuotantoasiantuntijat

Sari Heltelä, ProAgria Etelä-Savo, PL 28, 51901 Juva, p. 040 593 7528,
Jarmo Piiparinen, p. 040 678 4212

Talusasiantuntijat

Etelä-Savo: *Vuokko Ahonen*, ProAgria Etelä-Savo, Mikkelin toimipaikka,
Mikonkatu 5, 50100 Mikkeli, p. 040 524 9945
Pohjois-Savo: *Tuomo Rissanen*, ProAgria Pohjois-Savo, PL 1096, Puijonkatu 14,
70111 Kuopio, p. 040 563 8749

Etelä- ja Keski-Pohjanmaa, Keski-Suomi, Österbottens Svenska Lantbrukssällskap

Tuotantoasiantuntijat

Sini Hakomäki, p. 043 8250 526, 1.6. lähtien myös Milla Alanco p. 040 706 0558,
ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki,

Talusasiantuntijat

Keski-Pohjanmaa: *Heikki Ojala*, ProAgria Keski-Pohjanmaa, Ristirannankatu 1,
67100 Kokkola, p. 020 7473261
Keski-Suomi: tulosanalyysi: *Irene Mäkinen*, p. 040 587 3245, Likvi ja elinkeino-
suunnitelma: *Hannu Laitinen*, p. 020 747 3341, ProAgria Keski-Suomi, Kauppakatu 19,
PL 112, 40101 Jyväskylä
Österbotten: *Tor-Erik Asplund*, ProAgria Österbottens Svenska Lantbrukssällskap ry,
Handelsplanaden 16 D, 65100 Vasa, p. 050 386 5922
Etelä-Pohjanmaa: *Marjut Viitasalo*, ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2,
60220 Seinäjoki, p. 040 353 0227

Oulu, Kainuu ja Lappi

Tuotantoasiantuntijat

Heini Rautiola, ProAgria Oulu, Kauppurienväylä 23, PL 106,
90101 Oulu, p. 045 657 8708, heini.rautiola@proagria.fi
Lapin alueella UÄ-mittauksia ja tiineystarkastuksia tekee myös *Johanna Alamikkotervo*
johanna.alamikkotervo@gmail.com, Vanhalantie 17, 95300 Tervola, p. 041 459 6657.

Talusasiantuntijat

Pohjois-Pohjanmaa: *Sari Isotalus*, ProAgria Oulu, Pappilantie 1, 85200 Alavieska,
p. 040 764 7904
Kainuu: *Tarja Poikela*, ProAgria Kainuu, Osmonkatu 9, 87100 Kajaani,
puh. 0400 386 274
Lappi: *Pekka Kummala*, ProAgria Lappi, Eteläranta 55, 96300 Rovaniemi,
p. 020 747 2722

Åland

Ålands Hushållningssällskap, 22150 Jormala, p./tel 018 329 644 tai/eller
0457 526 7304, *Kerstin Lundberg*, kerstin.lundberg@landsbygd.ax
Föreningen Ålandsfåret r.f. (ahvenanmaanlammasta koskevat asiat)
Maija Häggblom, maija.h@maijas.ax
Ängo-bussövägen 288, 22630 Lumparland, p. 040 742 8967

Valtakunnallinen koordinointi

Kehityspäällikkö *Pia Parikka*, ProAgria Keskusten Liitto,
Viikinäistentie 30, 19210 Lusi, p. 020 747 2451.

*Kaikilla ei ole säännöllistä toimistopäivää,
varmimmin tavattavissa maanantaisin.*

Luonnonmukainen sisäloisten ja karpästen häätö

Loiset ja karpäset aiheuttavat Uudessa-Seelannissa paljon ongelmia, joita yritetään torjua myös luonnonmukaisin keinoin.

Teksti ja kuvat **Sanna Keronen**

Tutkin Uudessa-Seelannissa sijaitsevalla biodynaamisella tilalla sisäloisten ja karpästen luonnonmukaista torjuntaa lampailla. Tutkimukseni alkoi marraskuussa, eli Uuden-Seelannin kevään lopulla, kun loiset alkavat olla ahkerimmillaan infektoimaan eläimiä.

Kaikki eläimet saivat samaa matolääkettä, mutta karpästorjuntaspray vaihtelivat ryhmien mukaan. Ryhmiä oli neljä, joista kolme oli luonnonmukaisesti tuotettuja karitsoita, ja yksi ryhmä oli tavanomaisin tuotantomenetelmin alkuun saatettu ryhmä, joka

ostettiin tilalle kasvamaan. Yksi luonnonmukainen karitsaryhmä (hieman yli 200 eläintä) ostettiin tilalle myöhemmin. Rotujakauma oli seuraava: tilan omat karitsat (noin 200 eläintä) romney -rotua, tavanomaiset karitsat (84 eläintä) romney-sekoituksia ja ostetut luomulampaat (214 eläintä) perendaleja. Karitsat jaettiin neljään ryhmään, ja tutkittavat karpässprayt tehtiin eukalyptuksesta, koiruhosta, sitruksesta ja eukalyptuksen ja koiruohon sekoituksesta. Kaikki aineet kerättiin omalta tilalta. Aineksista tehtiin hydrosoleja, voimakkaasti tuoksuvia nesteitä.

Yrttikeitos ennen täysikuuta

Matolääke valmistettiin pilkkomalla valkosipulia, koiruohoa ja pietaryrttiä 10 litran kattilaan, kutakin 1/3. Yrttejä täynnä oleva kattila täytettiin vedellä ja seosta haudutettiin noin tunti pienellä lämmöllä ja jätettiin hautumaan

yön yli kattilassa. Aamulla neste siivlöitiin pois ja käytettiin madotuksessa. Matolääkkeen ainesosat olivat 1/2 yrttiseosta ja 1/2 viinietikkaa, 1/20 merileväliuosta ja hieman melassia makua tuomaan. Uuhille annettiin matolääkettä 40 millilitraa, karitsoille 20 millilitraa, mutta karitsoiden annoksen määrää kasvatettiin karitsoiden painon noustessa 40 millilitraan. Karpässpray tehtiin laimentamalla hydrosoleja suhteessa yksi litra hydrosolia seitsemään litraan vettä.

Lampaat käsiteltiin kaksi vuorokautta ennen täysikuuta, koska sisäloisten nestekierto on suurimmillaan täysikuun aikana, ja ne ovat tällöin haavoittuvaisimpia matolääkkeen vaikutukselle. Lampaat saivat myös homeopaattista Tuberculinum 200c -valmistetta sprayna suihkutettuna sierainten alueelle (3 korkillista 7 litraan vettä). Tämä ehkäisee mahdollista keuhkokuumetta, jolle lampaat

”Tutkittavat karpässprayt tehtiin eukalyptuksesta, koiruhosta, sitruksesta ja eukalyptuksen ja koiruohon sekoituksesta”

Keväällä ruoho on Uudessa-Seelannissa vihreää ja sitä on riittämiin, mutta kesän tullen laitumilla on usein kuivaa ja laidunpaine kasvaa.

Korvamerkkien laittoa tutkimustarkoitukseen.

ovat alttiina siirron, paikanvaihdoksen ja käsittelyn aiheuttaman stressin johdosta, sekä madotustilan pölyisyyden ja ravinnottomuuden vuoksi. Matolääke annettiin paastonneille eläimille. Eläimet tuotiin sisätiloihin madotusta edeltävänä iltana, koska matolääke vaikuttaa tehokkaimmin paastonneilla eläimillä. Matolääke annosteltiin madotuspistoolilla eläinten suun takaosaan. Kärpässpray suihkuttettiin lampaiden lavoille, selkään ja takamuksen alueelle.

Eläimet käsiteltiin sekä matolääkkeellä että kärpässpraylla kuukausittain. Laumoissa oli useita yskiviä eläimiä, mikä kertoo loistartunnasta. Seuraavina kuukausina nostamme koiruohon määrää matolääkkeessä, koska se ajaa matoja ulos. Kärpässprayiden tehokkuutta on vaikea mitata, koska kaikissa neljässä ryhmässä oli kärpäshyökkäysten vaivaamia eläimiä, mutta ne olivat kaikki heikkokuntoisia eli niiden vastustuskyky oli heikentynyt. Voisi sanoa, että kaikki käytetyt aineet olivat yhtä tehokkaita, mutta muut syyt vaikuttivat kärpäshyökkäysten määrään. Lisäksi tutkittavat ryhmät olivat varsin pieniä, joten niiden perusteella on vaikea päätellä mitään yleispätevää hydrosolien tehokkuudesta. Kärpässuihkutteiden vaikutus perustuu siihen, että ne peittävät lampaan oman rasvaisen villan hajun alleen sitoutumalla villan rasvaan.

Ravitsemus tärkeässä roolissa

Loishäädössä tärkeintä on pitää hyvä huoli eläinten ravitsemuksesta (laadukasta ruokaa, puhdasta vettä, laitumilla hyvä ravinnetase ja lisäkivennäisiä) ja hyvinvoinnista. Eläimille on taattava riittävästi varjoisia paikkoja, jossa ne voivat levätä paahteisina päivinä, laidunkierron on oltava kunnossa, ei liian paljon eläimiä samalla lohkollla. Pahiten loistartunnoista ja kärpästen

KÄÄNNÄ

”Tummapigmenttiset lampaat tarvitsevat kuusinkertaisesti enemmän kuparia kuin valkoiset lampaat.”

Vainion TeurastamoTM

OSTETAAN
karitsaa / lammasta ympäri Suomen

Hyvään hintaan!
Luomuhyväksyntä

puh.010 229 1021, Orimattila
www.vainionteurastamo.fi

Kerityt karitsat odottamassa madotusta ja karpässuihketusta (vas.)

Karitsoiden huonokuntoisuus saattaa johtua ravinteiden epätasapainosta ja sitä kautta vastustuskyvyn heikkenemisestä. (oik.)

hyökkäyksistä kärsivät pienikasvuiset, kituliaat eläimet, joiden vastustuskyky oli heikentynyt. Menetimme muutamia eläimiä niin sisäloisten kuin karpäshyökkäystenkin vuoksi. Erityisesti kuparin saannin turvaaminen ehkäisee tehokkaasti sisäloistartuntoja. Tummapigmenttiset lampaat tarvitsevat kuusinkertaisesti enemmän kupa-

ria kuin valkoiset lampaat, samoin merinolampaat tarvitsevat enemmän kuparia, koska niiden villa on niin hienoa ja tiivistä. Rikki puolestaan auttaa ehkäisemään ulkoloistartuntoja, ja rikkiä voidaan myös sirotella kerittyjen eläinten selkään täiden häätämiseksi.

Rotu vaikuttaa alttiuteen

Lampaiden rotu vaikuttaa niiden herkkyyteen saada sisä- ja ulkoloisia. Jotkin rodut ja yksilöt ovat vastustuskykyisempiä loisten hyökkäyksille, ja saatavilla onkin siitoseläimiä, jotka on tutkittu vastustuskyvyn varalta (FEC eli faecal egg count, madon munien

Ammattilaisen valinta! Lampaiden kerintään ja sorkkien hoitoon

Huolto- ja teroituspalvelut

Huolto- ja teroituspalvelut kerintäkoneille ja tarvikkeille!

Rantsilta kaikki tuotteet helposti ja vaivattomasti kotiovellesi!

Aescalap-trimmereiden yli 100 vuoden historia takaa tarkkuuden ja laadun. Nämä leikkurit on suunniteltu kestämään päivittäistä työskentelyä ja ammattilaisten kovaa käyttöä.

Felcon sorkkasakset on suunniteltu yhteistyössä lammäs- ja vuohikasvattajien kanssa! Erinomainen leikkuutehokkuus ja ergonominen muotoilu.

rantsi

Rantsi, Honkasaarentie 98, 32200 LOIMAA, Finland - puh. 040-8355233 www.rantsi.fi - janne.makelainen@rantsi.fi

Karitsoiden madotusta ja suihkutusta.

määrä ulosteessa). Jalostukseen ei tulisi käyttää eläimiä, jotka ovat herkkiä saamaan sisä- ja ulkoloisia tai joilla on muita ominaisuuksia, jotka edesauttavat loisten hyökkäyksiä, kuten taipumus sotkea villa virtsalla väärin sijaitsevan virtsa-aukon vuoksi.

Yhteislaidunnus nautojen kanssa vähentää tartuntapainetta, koska lampailla ja naudoilla on Uudessa-Seelannissa vain kolme yhteistä sisäloislajia. Loisten torjunta on paljon muutakin kuin madotusta ja ulkoloisten häätöä. Eläinten yleisestä vastustuskyvystä, ravitsemuksesta ja terveydestä huolehtiminen sekä riittävä laidunhygienian nousivat tärkeimmiksi seikoiksi loisten ehkäisyssä. Laidunpaine on Uudessa-Seelannissa suuri ongelma. Ruohoa on yllin kyllin keväällä, mutta mikäli kesä on hyvin kuiva, laitumia joudutaan laiduntamaan liian tiheään.

Vaikutuksissa yksilövaihtelua

Käytettäessä mitä tahansa lääkettä, oli se sitten luonnonmukainen yrtti tai eläinlääkärin määräämä kemiallinen lääke, tulee pitää mielessä, että eläimet ovat yksilöitä ja aineiden vaikutukset saattavat vaihdella. Kasvi- ja kemiallisilla lääkkeillä saattaa olla yhteisvaikutuksia tai toisiaan kumoavia vaikutuksia, joista on hyvä ottaa selvää etukäteen. Koiruoho ja pietaryrtti on luokiteltu myrkyllisiksi kasveiksi, joten niiden käytössä tulee noudattaa harkintaa. Mikäli kasvattaa itse omat lääkekasvinsa, on hyvä pitää mielessä, että maaperällä ja sääolosuhteilla on suuri vaikutus kasvien vaikuttavien aineiden pitoisuuksiin. Vaikutukset saattavat vaihdella vuosittain.

MAAN PARHAISTA ANTIMISTA

Täydennä kotoisia rehujasi

Lammas-Tähti

Tasapainoinen kaurapitoinen täysrehu Lammas-Tähti sopii säilörehu-, kuivaheinä- ja laidunruokintaan. Se käy sekä uuhille, pässeille että karitsoille. Tuote sisältää molybdeeniä, joka ehkäisee kuparin kasautumista kudoksiin.

Saatavana:

40 kg:n säkeissä, 960 kg:n lavoissa ja irttona

Raekoko:

säkeissä: 3 mm
irttona: 4,5 mm

HUOM! Ei lisättyä kuparia.

Lammas-Tähti Kivennäinen

Rakeinen Lammas-Tähti Kivennäinen sisältää runsaasti lampaan tarvitsemia kivennäisiä, hivenaineita ja vitamiineja. Se sopii täydentämään kaikenikäisten lampaiden ruokintaa ympärivuotisesti.

Saatavana:

25 kg:n säkeissä, 500 kg:n lavoissa

Raekoko:

4,5 mm

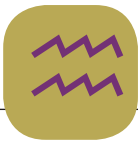
HUOM! Ei lisättyä kuparia.

Saatavana myös luomulammasrehut!

KINNUSEN
**TÄHTI
REHUT**
★ ★ ★

Murrontie 2
91600 Utajärvi
p. 08 514 4700
www.kinnusenmylly.fi

Kaupalliset lammaskuljetukset

Teksti **Riikka Lahdenperä**

Evira, Eläinten terveys ja hyvinvointi -yksikkö

Kuvat **Susanna Nuutinen**

Kaupallisen toiminnan yhteydessä tapahtuviksi eläinkuljetuksiksi (jäljempänä kaupallinen kuljetus) katsotaan kuljetukset, joista on suoraa taloudellista hyötyä tai jotka ovat osana liiketaloudellista tai kaupallista toimintaa ja joihin liittyy tai joiden tavoitteena on joko suora tai epäsuora taloudellinen voitto. Kuljetus voi olla kaupallinen, vaikka kuljetukseen liittyvä tai sen tavoitteena oleva taloudellinen voitto kohdistuisi johonkuhun muuhun kuin eläinkuljettajaan (esimerkiksi kuljetettavien eläinten omistajaan, joka ei itse kuljeta eläimiä). Kaupallisilla kuljetuksilla tarkoitetaan siis muitakin kuljetuksia kuin pelkästään ammattikuljetuksia.

Siirtolaidunkuljetuksilla tarkoitetaan kuljetuksia, jotka kasvattajat suorittavat omilla maatalousajoneuvoillaan tai kuljetusvälineillään, kun maantieteelliset olosuhteet vaativat tiettyjen eläintyyppien kuljetusta siirtolaiduntamista varten. Siirtolaidunkuljetuksia ovat esimerkiksi lampaiden kuljetukset laitumille saariin kesäajaksi. Siirtolaidunkuljetuksetkin katsotaan eläinkuljetusasetuksen mukaan kaupallisiksi kuljetuksiksi, mutta niihin sovelletaan vain tiettyjä yleisluontoisia vaatimuksia kuljetuksen yleisistä edellytyksistä ja kuljetuksiin tehtävistä tarkastuksista.

Edellä kuvatut esimerkit eivät ole tyhjentävä listaus kaupallisista kuljetuksista, vaan muutkin kuljetukset voivat olla kaupallisia. Jos ei ole selvää, onko kyseessä kaupallinen kuljetus, eläinkuljettajan kannattaa ottaa yhteyttä oman alueensa aluehallintoviraston läänineläinlääkäriin. Esimerkiksi jos kuljetettava eläin on jonkin yrityksen nimissä, kuljetuksen kaupallisuus on epävarmoissa tapuksissa hyvä selvittää.

Eläinkuljettajalupa ja pätevyystodistus

Kaupallisissa kuljetuksissa eläinkul-

Kahden maatilan yhteiseksi eläinkuljetuskärryksi hankittu Ifor Williams TA510. Kärryssä voi kuljettaa sekä lampaita että nautoja, lampaiden kuljetus onnistuu kahdessa kerroksessa, jolloin kyytiin mahtuu 45–50 teuraskokoista karitsaa. Kokonaismassa 3 500 kg, josta oma paino 1400 kg. Lampaiden lastaus on sujunut helposti ja stressittömästi molempiin kerroksiin hyvien ramppien ansiosta, kertoo Susanna Nuutinen.

Suomessa kaupallisen toiminnan yhteydessä tapahtuviksi lammaskuljetuksiksi katsotaan Eviran tulkinnan mukaan ainakin seuraavanlaiset kuljetukset:

- **ammattikuljetukset** eli työkseseen tai ammatin- tai elinkeinonharjoittamisen tarkoituksessa korvausta vastaan kuljettavien henkilöiden tai yritysten suorittamat lammaskuljetukset
- henkilö saa lampaiden kuljetuksesta **korvauksen**, vaikei kuljeta eläimiä työkseseen tai harjoittaakseen ammattia tai elinkeinoa
- **lampaiden tuotantoon liittyvät usein tai säännöllisesti toistuvat kuljetukset** (esimerkiksi lampuri vie kasvattamiaan lampaita kerran vuodessa vuosittain teurastamoon)
- lampurin suorittamat **siirtolaidunkuljetukset**

jettajina saavat toimia vain ne, joille toimivaltainen viranomainen on antanut luvan (eläinkuljettajalupa). Eläinkuljettajaluvan lisäksi lampaiden kuljettajalla tulee olla asianmukainen pätevyystodistus. Eläinkuljettajalupaa ja pätevyystodistusta ei kuitenkaan tarvita kuljetuksissa, jotka ovat enintään 65 kilometriä lähtöpaikasta määräpaikkaan mitattuna, eikä siirtolaidunkuljetuksissa. Pätevyystodistuksen tarkoituksena on varmistaa, että kuljettaja osaa kuljettaa ja käsitellä eläimiä eläinkuljetusasetuksen edellyttämällä tavalla. Pelkällä pätevyystodistuksella ei voi kuljettaa eläimiä

kaupallisesti vaan lisäksi tarvitaan aina eläinkuljettajalupa. Pätevyystodistus on henkilökohtainen, eläinkuljettajalupa taas voi olla useamman henkilön yhteinen (esimerkiksi yritys- tai yhdistyskohtainen). Useampi henkilö voi hankkia yhteisen luvan, vaikei heillä olisikaan yhteistä yritystä, yhdistystä tms. Tällöin luvan hinta tulee henkilöä kohden edullisemmaksi kuin jos jokainen hankkisi oman luvan.

Pätevyystodistuksen saamisen ehtoina ovat eläinkuljetusasetuksen määrittelemään koulutukseen osallistuminen sekä pätevyyskokeen läpäiseminen. Koulutusta voivat jär-

”Pätevyystodistus on henkilökohtainen, eläinkuljettajalupa taas voi olla useamman henkilön yhteinen, esimerkiksi yritys- tai yhdistyskohtainen.”

jestää muun muassa erilaiset opistot ja oppilaitokset sekä neuvontajärjestöt. Koulutuksen järjestäjät vastaavat itse siitä, että koulutus ja sen sisältö on eläinkuljetusasetuksen mukaista.

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira järjestää pätevyyskokeita Eviran Viikin toimipisteen lisäksi aluehallintovirastojen toimipisteissä ajankohtina, jotka ilmoitetaan Eviran internetsivuilla.

Jos kyseessä on kaupallinen lamppaiden maantiekuljetus, joka kestää yli 8 tuntia (pitkä kuljetus), tarvitaan eläinkuljettajaluvan ja pätevyystodistuksen lisäksi maantiekuljetusvälineen hyväksymistodistus. Eläinkuljettajaluvat, pätevyystodistukset ja maantiekuljetusvälineen hyväksymistodistukset myöntää oman alueen aluehallintovirasto.

Lisätietoja eläinkuljetuksista Eviran internetsivuilta:

<http://www.evira.fi/portal/fi/elaimet/elainsuojelu+ja+elainten+pito/elainsuojelu+kuljetuksissa/>

Aluehallintovirastojen internetsivut: <https://www.avi.fi/>

Eläinkuljetusasetus eli NEUVOSTON ASETUS (EY) N:o 1/2005 eläinten suojelusta kuljetuksen ja siihen liittyvien toimenpiteiden aikana sekä direktiivien 64/432/EY ja 93/119/EY ja asetuksen (EY) N:o 1255/97 muuttamisesta: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:003:0001:0044:FI:PDF>

Lammas- ja vuohikerhot

1. Etelä-Karjalan Lammaskerho r.y.
pj. Heli Kärnä, puh. 045 349 9399, heli.karna@gmail.com, ekarjalanlammaskerho@gmail.com, www.facebook.com/ekarjalanlammaskerho ja www.lammaskerho.yhdistysavain.fi
2. Etelä-Pohjanmaan Lammaskerho r.y.
siht. ja rahastonhoit. Sanni Parkkinen, puh. 040 717 7116, Kirkkotie 24, 66340 Sarvijoki, sanniparkkinen@gmail.com as., posti: Milla Alanco, ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki
4. Keski-Pohjanmaan Lammaskerho
siht. Leila Niemelä, Niemeläntie 41, 68230 Lohtaja, puh. 040 570 1599
5. Keski-Suomen Lampurit
siht. Sirpa Tyrväinen, Koivuniementie 90, 51260 Tahkomäki, puh. 0500 544 084
6. Kymenlaakson Lampurit
puh.joht. Viivi Soimes, Alasranta 12, 46930 Huruksela, puh. 040 777 7428, viivi.soimes@hotmail.com, siht. Päivi Väinölä, Metsäläntie 542a, 47450 Perheniemi, puh. 040 588 5259, paivi.vainola@pp1.inet.fi
7. Lapin Lampurit r.y.
siht. Petri Leinonen, Mäkikierantie 9, 95520 Tornio, puh. 040 581 8477, petri.leinonen@elomestari.fi,
8. Pirkanmaan Lammaskerho
puh.joht. Jan Suttle, Vuohelantie 34, 38250 Roismala, puh. 0500 820 243
9. Pohjois-Pohjanmaan Lammaskerho
siht. Risto Hänninen, Rautionmäentie 56, 92220 Piehinki, puh. 040 558 5421
10. Pohjois-Karjalan Lampurit
siht. Eila Pennanen, puh. 050 361 4144, pk.lampurit@gmail.com
11. Pohjois-Savon Lammaskerho/LF-team
siht. Annika Ruotsalainen, Pielavedentie 1313, 73640 Heinäkylä, puh. 050 544 4015, koivupihantila@gmail.com
12. Satakunnan Lammaskerho
siht. Hanna-Leena Juhola, Taipaleentie 73, 27150 Eurajoki, puh. 044 3124 272, www.satakunnanlammaskerho.nettisivu.org
13. Skärgårdens Fårklubb
siht. Bianca Norrman, Sommarö, 21660 Nagu, puh. 02 465 5181
14. Suur-Savon Lampurit r.y.
puh.joht. Susanna Nuutinen, Putkisalontie 172, 58900 Rantasalmi, puh. 050 340 5130
15. Uudenmaan Lampurit r.y. – Nylands Fårfarmare r.f.
siht. Mikko Näri, Kabbölenie 393, 07750 Isnäs, puh. 019 634 446 tai 040 707 5194
16. Varsinais-Suomen Lammaskerho
siht. Katri Mäki, Nihtimäentie 75, 32200 Loimaa, puh. 040 749 6721, katri.maki@pp1.inet.fi
17. Ålands Fåravelsförening r.f
siht. Cecilia Persson, 22240 Hammarland, tel. 045 7523 0723
18. Österbottens svenska fårörening r.f.
siht. Magnus Berg, Nedranvägen 29, 66840 Pensala, tel. 040 545 7826, sofie.berg@yahoo.se
19. Suomen Vuohiyhdistys r.y.
siht. Marita Ollila, Saarenpääntie 32, 61350 Huussi, puh. 050 339 0401, marita.ollila@netikka.fi

Karitsankasvatus ja rehut

Nopean kasvatuksen on todettu pienentävän karitsanlihan hiilijalanjälkeä. Tapoja kasvatukseen on useita.

Kaie Ahlskog

ProAgrid Etelä-Suomi

Aineisto: Lamb finishing systems, Meat Promotion Wales, 2012

Karitsankasvatuksessa on käytössä ainakin kaksi eri systeemiä: laidunnus tai sisätilakasvatus, riippuen karitsoiden syntymääjasta, rodusta ja tilan rehujen saatavuudesta.

Laidunnuksessa voi olla käytössä myös eri vaihtoehtoja: ainoastaan nurmilaidun, nurmilaidun ja väkirehu, apilavaltaiset pellot, mahdollisesti myös esimerkiksi kaali- tai sokerijuurikas pellot.

Sisäkasvatuksessa on käytössä esimerkiksi säilörehupohjainen ruokintasynteesi, mihin lisätään täysrehu tai kotiviljan sekoitus. Tai sitten Ad-Lib, vapaasti tarjolla, väkirehuokintaan perustuva kasvatus.

Hiilijalanjälkeen vaikuttavat tekijät lammastaloudessa ovat vieroitettavien karitsojen osuus kaikista syntyneistä karitsoista, maalaji, laidunnustiheys, ostorehujen käyttäminen ja katraan geneettinen tausta. Bangorin Yliopistossa tehdyissä tutkimuksissa havaittiin vuonna 2010, että karitsoiden nopea ja tehokas kasvatus pienensi kasvatuksen hiilijalanjälkeä.

Koska katraan geneettinen taso vaikuttaa lihan laatuun, on tärkeä ottaa astutuspassi lihatuotaindeksien perusteella. Tärkeätä on myös seurata rasvaindeksiä. Hyvä tavoite on, että kuolleisuus vieroituksen ja teurasuksen välillä olisi alle 2 prosenttia.

Karitsoiden vieroitus

Karitsat ovat riippuvaisia uuhien maidosta noin 12 viikkoa. Sen jälkeen laiduntamisen pitäisi riittää kasvun takaamiseksi. Vieroituksen ajaksi pitää jakaa karitsat eri ryhmiin: pienet, keskikokoiset ja isot. Karitsat tulisi jättää tutuille laitumille ja kuljettaa

Kuva: Sarita Mikkonen

Karitsojen tehokas kasvatus pienentää niiden hiilijalanjälkeä. Loppukasvatukseen voi tehdä joko laitumella tai lampolassa.

Karitsatuotannon hinnan maksimointia varten pitää tietää, minkälaiset ovat:

1. Markkinoiden vaatimukset.
2. Karitsojen punnitustulokset, jotta tiedetään, minkä laatuista karitsat ovat ja ovatko ne liian rasvaisia.
3. Rodun keskiarvot esimerkiksi tuotoseurantatilojen 6 viikon ja 4 kuukauden painoissa.

Karitsojen pitää myös olla puhtaita ja terveitä ja niitä pitää käsitellä varovasti, jotta ei tulisi mustelmia

Energian ja valkuaisen tarve kasvavalla n. 35 kg karitsalla, (AFRC, 1995)

Päiväkasvu, g	Kuiva-ainetta päivässä (kg/p)	Energia (MJ/p)
50	0,7	7
100	0,8	9
150	1,0	11
200	1,2	13

uuhet kauas. Silloin karitsat löytävät veden, sääsuojan ynnä muun tarvittavan. Korkea sokeripitoisuus laidunruuhossa suosii valkuaisen hyödyntämistä pötsissä ja tuloksena on vähentynyt typen hävikki. Samalla syöntikyky ja kasvu paranevat noin viidenneksellä (tutkimuksessa vertailukasvina oli raiheinä).

Jos loppusyksyllä tarvitaan lisäruokintaa karitsoiden loppukasvatukseen, voi käyttää viljaseoksia (noin 500 g/per karitsa/päivässä), mutta pitää muistaa karitsoille tarkoitettu kivennäisliettä.

Esimerkkiseos

(Lamb finishing systems, 2012)

Seos	kg/tonni
Ohra	675
Kaura	100
Rypsirouhe/ rapeseed meal	200
Karitsan kivennäiset/ vitamiini	25
Energia (MJ/kg DM)	12,8
Valkuainen (% ruokittuna)	15,0

Karitsankasvatuksessa karkearehun pitäisi olla laadukasta, silputtua ja hyvin säilynyttä. Laadukas säilörehu riittää kasvattamaan karitsoita 100 grammaa päivässä.

Säilörehussa pitäisi olla

- kuiva-ainetta > 25 %
- muuntokelpoista energiaa (ME) > 11,0 MJ 7kg DM
- pH >4,0
- ammoniakkaa < 10 %

D-Arvo	Met. energia, (ME)/kgDM	Esim. väkirehu, kg/lammas/päivässä
68 ja enemmän	10,8 ja enemmän	0,2–0,3
65–67	10,3–10,7	0,4–0,5
64 ja alle	10,2 ja alle	ei sovi karitsoiden loppukasvatukseen

Vahvalla väkirehulla loppukasvatettujen karitsoiden esimerkkiseokset, kg/tonni

Aineet	vaihtoehto 1	vaihtoehto 2	vaihtoehto 3	vaihtoehto 4
Kokonainen jyvä (kauraa vähintään 10 %)	775	750	825	775
Soija	-	-	150	100
Rypsiemien (rapeseed)	200	-	-	-
33 % valkuaislisä	-	250	-	-
Papu	-	-	-	100
Kivennäiset	25	-	25	25
ME (MJ/kg DM)	12,5	12,8	12,8	12,8
Raakavalkuainen,%	15 %	15 %	15,6 %	15,3 %

Seoksessa pitää olla 14–16 % raakavalkuaista, jotta karitsat voisi loppukasvatatta 4–6 viikossa, päiväkasvulla 150–250 g/päivässä.

VOIMAKKAASSA VÄKIREHURUOKINNASSA OTETTAVA HUOMIOON

1. Kokkidioosin riski rehukaukaloiden edustalla
2. Väärä kivennäisrehu voi aiheuttaa virtsakivitulehduksia
3. Rehunkaukaloiden paikkaa pitää vaihdella
4. Pitää välttää ylisyöntiä ja tarkistaa, että kaikki karitsat mahtuvat syömään samanaikaisesti ja omat annoksensa. Tärkkelyksen yliannostus voi aiheuttaa hapanpötsin. Tärkkelyksen ja sokerin nopea hajoaminen vaikuttaa pötsin PH-arvoa laskevasti, koska siinä syntyy maitohappoa. Se vaikeuttaa pötsin mikrobian työtä ja kuidun sulamista. Tämän takia rehun ei pitäisi olla jauhettua, sen pitää sisältää kuitua ja karkearehua on oltava myös vapaasti tarjolla.
5. Jos väkirehua on vapaasti tarjolla, silloin tulee tarkistaa, että rehu ei pääse loppumaan. Ylisyöntiriski vähenee, kun kaukalot täytetään usein.

Kommentteja koskien Lamb finishing systems -tutkimuksen soveltamista Suomessa

Arja Seppälä

Vanhempi tutkija, Luonnonvarakeskus

Parasta tuossa taulukossa on selkeä toteutus, että D-arvon 64 alle jäävä rehu ei kelpaa enää karitsoiden loppukasvatukseen.

Käyttäen D-arvolaskuria totesin, että viime kesältä heinänuurmen ykkössadon osalta Jokioisissa se tarkoittaa rehuja, jotka on korjattu 25.6. tai sitä myöhemmin. Melko karkeita sellaiset rehut kyllä ovatkin.

Laskuri löytyy nykyisin rehutaulukoiden sivulta: <https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/Rehutaulukot/Tietosiilo/Laskurit/D-arvolaskuri>

Toisaalta – lehtevälle näyttävä kakkossato saattaakin olla aika huonosti sulavaa kuolleen kasvimateriaalin ansiosta – sormituntumalta valinta kakkossadon ja korsiintuneen ykkössadon väliltä ei ole ihan helppoa. Keskimäärin suomalaisten säilörehujen kakkossadon sulavuus on toki tuon rajan yläpuolella <http://jukuri.mtt.fi/bitstream/handle/10024/482918/mtraportti147.pdf?sequence=1>

Mutta, jos kasvustoon ehtii tulla runsaasti kuollutta kasvimateriaalia, esimerkiksi keskikesän helteen vuoksi, niin jäädään reilusti alle – jopa alle D-arvo 600 g/kg ka (Suomessa nykyisin yksikönä käytetään %:n sijasta yksikköä g/kg ka). Minun mielestäni taulukkoa voi hyvin käyttää. Tällaiselle materiaalille on tarvetta!

Lähinnä korkeimpien väkirehutausten kohdalla muistuttelisin totuttamisesta ja useiden jakokertojen tarpeellisuudesta.

Marketta Rinne

professori, Luonnonvarakeskus

Meillä käytetään märehittäjien ME-arvojen laskennassa brittiläistä systeemiä eli $ME (MJ) = D\text{-arvo (g/kg ka)} * 0.016$. Taulukon ME-arvot ovat siis suoraan meille sovellettavia. Siltä(kin) osin tämä tieto vaikuttaa siis aivan relevantilta meille.

Meillähän on myös kotimaiset ruokintasuositukset: https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/Rehutaulukot/Ruokintasuositukset/Marehtijat/Karitsoiden_ruokintasuositukset

Se ei estä muita suosituksia käytästä, mutta ulkomaisia rehuarvoja ei ole kotimaisista rehuista saatavilla. marketta.rinne@luke.fi

Aidan toiselta puolen – lammasaiheisia kuulumisia maailmalta

Palstalle kootaan lammas- ja vuohiaiheisia uutisia ja kuulumisia ulkomaisista lähteistä.

Koonnut **Terhi Torikka**

Videokuva arvostelee ruhoja maailmalla

Islannissa tutkitaan videokuvaustekniikan luotettavuutta ruhojen luokituksessa. Automaattisen ruhojen luokituksen laajan käytön etu olisi varsinkin luokitustenyhdenmukaisuus eri teurastamoissa ja eri aikoina.

Marja-Leena Puntila

Ruhojen luokituksen tavoitteena on arvioida ruhon koostumusta, varmistaa oikea hinta tuottajille ja luokitaa ruhoja eri käyttötarkoituksiin sekä tuottaa tarpeellista tietoa lampaan- kasvattajille ruokinnan ja jalostuksen onnistumisesta.

EUROP-luokitus on ollut meillä käytössä jo 20 vuotta. Islannissa sitä on käytetty vuodesta 2006.

Islannin teurastamoissa eläimen teuraspaino ja luokitus- tulokset identifiointitietoineen siirtyvät sähköisesti tietokantaan ja sitä kautta suoraan eläinten jalostusarvojen laskentaan.

Objektiivinen ruhojen luokitus on ollut tutkimuksen kohteena jo 1990-luvun puolivälistä lähtien. Täysin automaattinen ruhon luokitus on keskittynyt videokuvaustekniikkaan. Tutkimuksia on tehty ensisijaisesti Kanadassa, Australiassa ja Britanniassa. Kaupallisessa käytössä lampaanruhojen videokuvausluokitus on käytössä Australiassa ja Uudessa-Seelannissa.

Islannissa kiinnostus objektiiviseen ruhojen luokittamiseen alkoi 2006 asentamalla australialainen videokuvausyksikkö koekäyttöön yhteen teurastamoon Pohjois-Islannissa.

Miten ruhojen videokuvaus tapahtuu?

Videokuvausyksikkö (VIAscanR unit) on asennettu luokitus- aseman eteen teuraslinjan päähän, toimintanopeudella keskimäärin 5,2 ruhoa/minuutti. Kuvausyksikkö sijaitsee sisällä kopissa, jonka läpi ruhot kulkevat. Digitaalikamera ottaa kuvan ruhon selkäpuolelta ja tietokoneohjelma analysoi kuvan. Kaikkiaan ohjelma kattaa ruhosta yli sata mittausta sisältäen eri ruhon osien pituus-, leveys, kaarevuus- ja kulmamittoja sekä joidenkin mittojen välisiä suhteita.

Rasvan paksuus ja jakautuminen arvioidaan tietyistä kohdista tehtävien värimittausten avulla.

Islantilaisen tutkimuksen tavoitteena on verrata videokuvausanalyysiin, VIA scan R, perustuvan EUROP-luokituksen luotettavuutta nykykäytännössä teurastamoissa olevaan ruhojen EUROP-luokitukseen.

Lisäksi tavoitteena on verrata videoanalyysiin perustuvan EUROP-luokituksen ja nykyisen luokituskäytännön kelpoisuutta selittää ruhon liha- ja rasvaprosenttien vaihtelua.

Tutkimuksessa halutaan myös kehittää ja arvioida regressioyhtälöitä karitsanruhojen lihaprosenttien ennustamiseksi molemmilla luokitusmenetelmillä. Lisäksi halutaan määrittää ruhon ominaisuuksien periytyvyysasteet perustuen kumpaankin luokitus-menetelmään sekä verrata luokitusarvosteluja elävän eläimen mittoihin laskemalla eri ominaisuuksien välisiä korrelaatioita.

Kuva: Emma Eypörsdóttir

Tutkimuksen kulku

Eläimet ultraäänimitattiin kaksi viikkoa ennen teurastusta. Lihaksen paksuusmitan lisäksi myös lihaksen muoto arvioitiin pisteytyksellä. Lisäksi kirjattiin reiden ja lavan muotopisteet. Islannissa paljon hyödynnetty etusääriluun pituus mitattiin viivoittimella vain pääsakaritoilta.

Ruhot luokitettiin viiden EUROP-muotoluokan mukaan (luokat muokattiin numeromuotoon). Rasvaisuusasteikko käsitti yhden luokan enemmän kuin meillä on käytössä eli myös 3+. Lisäksi rasvaisuus mitattiin Islannissa käytössä olleella GR-mitalla, joka mittaa manuaalisesti rasvakudoksen paksuuden 12. kylkiluulta 11 cm selkäviivasta alaspäin. Mittaus tapahtuu Islannissa kehitetyllä digitaalisella mittaussanturilla (icemeat gr probe).

Kukin ruho katkaistiin kolmeen ensisijaiseen ruhon osaan: paistiosa, satula ja etuneljannes. Kustakin ruhonosasta irrotettiin liha, luu ja rasva erikseen, jotta saatiin ruhon liha-, luoja- ja rasvaprosentit määritettyä sekä edelleen ruhon pääosien suhteellinen liha-, luoja- ja rasvaprosentti.

Tutkimukset tehtiin vuosina 2007 ja 2008. Videokuvat- ja karitsoita mittoineen oli 18 680, teurastamossa otettu-

ja mittauksia 26 795 ja elävän eläimen mittauksia 9 930. Isäpässien määrä oli 885 ja jokaista pässiä kohden oli 42 karitsaa. Leikkuutuloksia oli 862 karitsalta. Koeaineisto on mittava ja perustuu vain yhteen rotuun, islanninlampaaseen.

Kohti automaattista luokitusta

Ultraäänimittojen, lihaksen ja rasvan paksuuden, periytyvyysasteet olivat 0.42, aivan samat molemmille ominaisuuksille. MTT:n tutkimuksissa (2002) uä-lihasmitan periytyvyysaste oli jonkin verran korkeampi 0.56, uä-rasva samaa suuruusluokkaa islantilaisien arvioitten kanssa, 0.39.

Reiden muotopisteet (pyöreys) ja etusääriluun pituus ovat islanninlampaalla osoittautuneet tässä, kuten myös aikaisemmissa tutkimuksissa hyvin periytyviksi. Ultraäänimittoihin perustuvan lihakuuden ja rasvaisuuden välillä on perinnöllistä yhteyttä, kuten osoitettiin myös suomalaisissa tutkimuksissa.

Islannissa luokittajien silmämääräisen EUROP-muotoluokan ja rasvaluokan välillä on kiinteä positiivinen yhteys, joka osoittaa eläinten valinnan kohdistamisen parempaan ruhon pyöreyyteen myös lisäävän rasvaisuutta. Tämä epäsuotuisa yhteys oli korkeampi luokittajilla kuin videokuva-analyysillä. Toteamuksena on, että VIAscan -tekniikka ei ennusta aivan samalla luotettavuudella rasvaluokkaa kuin muotoluokkaa. Samantapaisia tulkintoja on esitetty myös naudan videokuvausluokituksessa.

Johtopäätös on, että VIAscan R -tekniikka ennustaa ruhon lihaprosenttia jonkin verran luotettavammin kuin luokittajien tekemä arviointi. Nykyluokitus-käytäntö voidaan korvata videokuvaustekniikalla, koska geneettiset korrelaatiot, yhteydet objektiivisen ja subjektiivisen EUROP-arvostelun välillä ovat riittävän isoja ja periytyvyysasteet vertailukelpoisia menetelmien välillä.

Automaattisen ruhojen luokituksen etuna on sen yhdenmukaisuus eri teurastamoissa ja eri aikoina, johon on vaikea päästä silmämääräisellä arvostelulla. Teurastamoitten välinen luokituksen epäyhtenäisyys saa osakseen paljon kritiikkiä.

VIAscan -tekniikka antaa mahdollisuuden standardisoida ruhojen luokituksen suurimmissa teurastamoissa ja mahdollistaa ruhon koostumuksen arvioimisen.

Luokitusjärjestelmän muuttaminen vaatii isoja investointeja ja yksimielisyyttä ennenkuin se voidaan ottaa käytäntöön Islannin teurastamoissa.

Lähteet:

Einarsson, E., Eythórsdóttir, Emma., Smith C.R., Jónmundsson, J.V.2014
The ability of video image analysis to predict lean meat yield and EUROP score of lamb carcasses.
Animal, 8:7, pp1170–1177.

Einarsson, Eythór, Eythórsdóttir, Emma., Smith, C.R., Jónmundsson, J.V.2015.
Genetic parameters for lamb carcass traits assessed by video image analysis, EUROP classification and in vivo measurements. *Icel.Agric.Sci* 28, 3–14.

SUOLISTOMATO PIINAA TILOJA RUOTSISSA

Iso suolistomato, haemonchus, voi pahimmillaan tuhota koko katraan, kirjoittaa ruotsalainen Fårskötsel-lehti.

Tämä on seurausta siitä, että yhä useammat loistyyppit ovat tulleet resistenteiksi loishäädöille.

Iso suolistomato voi aiheuttaa lampaalle voimakkaan anemian, joka voi johtaa nopeasti eläimen kuolemaan. Yksi oire on turvotus leuassa. Eläimellä voi myös olla huono ruokahalu ja heikentynyt kasvu sekä maidontuotanto.

Haemonchusta voidaan torjua madottamalla eläimiä tarpeen vaatiessa sisäruokintakaudella, jotta madot eivät leviäisi laidunkaudella.

Fårskötsel 1/2015

EUROOPAN TUOTTAJAORGANISAATIO JÄTTI SUSIRYHMÄN

EU:n tuottajaorganisaatio Copa-Cogeca jättää EU:n suurpetyryhmän, koska EU:n ei koeta kuuntelevan tuottajien ääntä. Petovahinkoja karjalle on viime aikoina tapahtunut etenkin Suomessa, Ruotsissa ja Ranskassa.

KYSYNTÄÄ HITAALE LIHALLE

Ruotsalaisen Fårskötsel-lehdessä julkaistava HKScanin markkinakatsaus kertoo kysynnän suuntaavan nyt hitaasti kypsennettävien luullisten lihojen suuntaan. Myös aasialaiset vahvat maustet kiekkovat.

Lihan kysyntä näyttää tasaiselta ja hyvältä ja hintakin on nousussa.

Fårskötsel 2/2015

HARVINAINEN LAMPAAN JA VUOHEN RISTEYTYS SYNTYI IRLANNISSA

Harvinainen lampaan ja vuohen risteytys syntyi viime keväänä Irlannissa. Yllätystulokas syntyi pukin ja cheviot-uuhen tahattoman kohtaamisen seurauksena. Risteymää kutsutaan nimellä geep, joka tulee sanoista goat (vuohi) ja sheep (lammas).

Eläinten omistaja kuvaili syntymää shokiksi koko systeemille. Hän ei ole nähnyt tai kuullut vastaavasta, vaikka perhe on kasvattanut lampaita satoja vuosia. Hän oli myös lähes unohtanut pukin vierailun lampaiden luona, koska ei uskonut sillä olevan mitään merkitystä.

Syntynyt geep oli terve ja elinvoimainen, ja juoksi nopeammin kuin samaan aikaan syntyneet karitsat.

Paikallisen tuottajayhdistyksen edustaja kertoo, että vuohen ja lampaan risteytykset ovat hyvin harvinaisia. Yleensä tällaiset sikiöt menehtyvät tiineyden aikana tai ainakin syntyvät kuolleina. Eläimen omistaja aikoi kasvattaa risteytystä kuin vuohta ja antaa sen elää pitkään.

BBC News 4/2014

Suomenvuohen pukkien ensimmäiset sukulinjat

Vuohien sukurekisteriin on koottu jo 4500 vuohen sukutiedot. Aineisto mahdollistaa 11 eri pukkulinjan perustamisen. Lisää tietoja tarvitaan yhä, jotta kaikki mahdolliset pukkulinjat saadaan talletettua.

Merja Hietämäki, Kaie Ahlskog

Maa- ja metsätalousministeriön rahoituksella on vuohien sukurekisteriin kerätty ja tallennettu noin 4 500 vuohen sukutiedot. Rekisteristä löytyy niin elossa olevia vuohia kuin myös niiden vanhempia. Suomen vuohien sukutietojen keruun aikana on koottu myös elossa olevien ja kuolleiden pukkien sukutiedot erikseen tiedostoon. Mahdollisuuksien mukaan on kirjattu myös väri ja sarvellisuus.

Tietojen tallennuksessa *Merja Hietämäki* on tarkistanut, löytyykö pukin

isien tietoja olemassa olevien pukkien sukutaustasta. Jos löytyy, pukin tiedot lisätään samaan sukuun. Mutta jos tiedot ovat puutteelliset – esimerkiksi ei löydy numeroa vaan pelkkä nimi tai korvanumero ilman syntymäaikaa, pukista tehdään oma rivi. Hankkeen aikana pukkeja on listattu noin 250. Tietojen puutteellisuuden takia monelle pukille tarvitaan lisätietoja.

Hyvä esimerkki pitkästä sukutietojen tallennuksesta ja säilyttämisestä on vuonna 1992 syntynyt Esko-pukki sukuineen. Pukin jälkeläisiä on löytynyt paljon. Tuottajille tuttuja pukkeja tästä suvusta ovat esimerkiksi Kaneli-Taneli ja Viikin Turhapuro

Suomen Vuohiyhdistyksen ehdotuksella vuohien sukulinjat merkitään numeroilla. Sen takia tästä Esko-pukkulinjasta ehdottamme, että perustetaan pukkulinja numero 1.

Toiseksi isoin ryhmä pukkeja kuuluu linjaan 2. Esi-isä on Ärhäkkä, jonka sukuun kuuluu esimerkiksi Viikin Geller poikineen.

Tilastotietoa vuohirekisteristä

Vuohienpitäjiä yhteensä 864

- 1–4 vuolta 670
- 5–10 vuolta 139
- 11–50 vuolta 38
- > 50 vuolta 17

Vuohien määrä (elossa) 7 572

- pukkeja 1 347
- kuttuja 6 199
- sukupuoli puuttuu 26

Tiedot perustuvat Eviran eläintietojärjestelmän tietokantaan.

Tähän saakka voisi olla mahdollista perustaa noin 11 pukkulinjaa. Mutta toivottaan, että löytyy vielä lisää sukutietoja ja suvut täydennetään niin, että luodaan mahdollisimman hyvä sukutiedosto.

Jalostuksessa käytettyjen pukkien määrä ei ole korkea ja sen takia kaikki elävät pukit pitäisi tarkistaa sen varalta, että ne eivät ole sukujen viimeisiä. Niin säilyisi ainakin olemassa olevaa geenipopulaatio.

Suomenvuohia on tällä hetkellä Eviran tietojen mukaan elossa pukkeja 1 347 ja kuttuja 6 199. Tilanne rodun kannalta näyttää hyvältä. Hankkeen aikana jatketaan yhteistyötä tilojen kanssa suomenvuohen sukujen selvityksessä, että myös tulevaisuudessa olisi käytössä paljon eri sukua pukkeja.

Esimerkki pukkietojen taulukosta:

Pukkulinja	Eläin					Isä		
	Nimi	Korva	EU-tunnus	Synt.pvä	Suku	Nimi	Korva	EU-tunnus
7. linja	Sampo		FI000020022262	14.3.1999	Pukki			
	TOMTOM		FI000020025086	1.5.2004	Pukki	Sampo		FI000020022262
	ASEVELI	0130	FI000001218707	20.3.2008	Pukki	TOMTOM		FI000020025086
	Eversti	0256	FI000025047080	11.2.2009	Pukki	TOMTOM		FI000020025086
	Pentele	0366	FI000025217200	8.3.2012	Pukki	Eversti	0256	FI000025047080
	Pihlavan Darth vader	003	FI000025501892	24.8.2014	Pukki	Pentele	0366	FI000025217200

Sukupuu

Sukulaisuustarkistus

Lähde: WebVuohi

Kuva: Milla Alanco

Suomen vuohiyhdistys ry

Perustettu:

23.04.1979

Postiosoite:

Poikojantie 331, 31400 SOMERO

Pankkiyhteys:

Kiikalan Rekijoen OP 514408-210870

Jäsenmaksu:

20 € (ilmoita tietosi jäsenrekisteriin)

<http://www.suomenvuohiyhdistys.net>

HALLITUS

Puheenjohtaja

Marita Ollila, Ilmajoki

050 339 0401, marita.ollila [ät] netikka.fi

Varapuheenjohtaja

Riitta Saloniemä, Laitila

040 557 3544, rj.saloniemä [ät] lailanet.fi

Rahastonhoitaja, jäsenrekisteri

Suvi Viander, Paalijärvi

045 808 2600, suviande [ät] gmail.com

Sihteeri

Jani Sivunen, Ilmajoki

0400 289 063, jani.sivunen [ät] netikka.fi

Muut hallituksen jäsenet

Milla Alanco, Pro Agria Etelä-Pohjanmaa

040 706 0558, milla.alanco [ät] proagria.fi

Ari Aaltonen, Kirkkonummi

040 543 3810, ari.aaltonen [ät] patakukko.fi

Jaakko Niemi, Kurikka

044 564 8522, jaska [ät] vatajanranta.net

Erkki Väisänen, Keikyä MTK:n edustaja

0400 722 027, ervaيسان [ät] gmail.com

Varajäsenet

Tytti Stähle, Nuutilanmäki

Henri Kannosto, Ilmajoki

Emma Tuominen, Kytäjä

Susanna Kujala, Panelia

Markus Koivisto, Kihniö

Anna-Kaisa Niemi, Kurikka

Mirva Hakamaa, Kauhajoki

Laura Toivonen, Laitila

Suomen Vuohiyhdistys toimii yhdyssiteenä vuohenkasvattajien välillä. Lisäksi sen tehtävänä on edistää vuohitaloutta ja jalostusta sekä vuohien ja vuohitaloustuotteiden käyttöä ja tunnettuutta. Yhdistyksen jäseneksi ovat tervetulleita kaikki vuohenkasvattajat sekä vuohista ja vuohitaloustuotteista kiinnostuneet harrastajat ja ammattilaiset.

VUOHIIUUTISIA

Koonnut **Milla Alanco**

Asiantuntija, lammas ja vuohi, ProAgria Etelä-Pohjanmaa

JUUSTOPORTTI KAIPAA LISÄÄ VUOHENMAITOA

Vuohenmaidon merkittävin ostaja, Juustoportti, haluaisi lisätä ostettavan maidon määrää. Tuotantoa voitaisiin lisätä vuosisitasolla 500 000–1 000 000 litraa, joka tarkoittaa 5–10 uutta vuohitilaa riippuen tilojen koosta. ProAgria Etelä-Pohjanmaa ja Juustoportti suunnittelevat yhteistä hanketta vuohitalouden lisäämiseksi.

”Maidolle on tarvetta, mutta edellyttään että uudet tuottajat olisivat nykyisten maidonkeräilyreitien tuntumassa (Jalasjärvi-Sastamala) ja tuotanto riittävän laajaa”, Leena Valkama Juustoportilta sanoo.

OPINNÄYTTEITÄ TEKEILLÄ

Vuohista on tulossa kaksi opinnäytetyötä vuoden 2015 aikana. Mikko Salo (SeAMK) selvittää Teuraskilikasvatuksen edellytyksiä Suomessa ja Johanna Korkeamäki tekee yhteenvetoa Vuohenmaitotiloista (HAMK).

VUOHIKOULUTUSTA TOUKOKUUSSA

Seinäjoen seudun koulutuskuntayhtymä (SEDU aikuiskoulutus) järjestää vuohikoulutusta Jalasjärvellä 6.–7.5.2015 Koulutuksen kohderyhmänä ovat vuohitalouden työntekijät, mutta myös muut vuohitaloudesta kiinnostuneet voivat osallistua.

Kouluttajina toimivat Milla Alanco ProAgria Etelä-Pohjanmaasta ja Leena Valkama Juustoportilta.

Lisätietoa: Kirsi Pasto 040 830 2401

kirsi.pasto@sedu.fi

Ohjelma ja ilmoittautumisohteet:

www.sedu aikuiskoulutus.fi/koulutus/Vuohikoulutus/12299/MaTarj003

Vuohiyhdistys tiedottaa

Tilattavissa seuraavia tuotteita

Vuohenmaitosaippua tuoksuina naturel, kaura/hunaja sekä omena 7 €

Vuohiaiheinen muki 8 €

T-Paidat aikuisten viininpun. M-L-XL 10 €, lasten 92-98-104-116-128 6 €

Lypsykutun ruokinta- ja hoito-opas 13 €

Pronssinen kaulakoru 20 €

Vuohi pehmolelut 6,5 €

Kaikki tuotteet tilattavissa sähköpostilla: suomenvuohiyhdistys@gmail.com

Tuotteiden hintaan lisätään postikulut ja toimitetaan laskun kera.

Tuotteet laitetaan postiin hetimiten.

Poistouuhet pataan pustan tapaan

Unkarilaiseen keittiöön kuuluu paprika - milloin miedon makeana, milloin polttavan tulisena.

Unkarilainen lihapata pörkölt hautuu pitkään miedossa lämmössä ja tuoksuu huumaavasti paprikalta. Vanhemman lampaan aromikas liha sopii pörköltiin erittäin hyvin – työnsä kunniakkaasti suorittanut siitosuuhai tai -passi muhii mureaksi ja aromikkaaksi uunin lempeässä lämmössä, liedellä tai juhlien kohokohtana avotulella.

Eila Pennanen

Unkarissa pörköltin reseptit vaihtelevat alueittain, yhteisiä aineksia ovat kuitenkin aina luuton liha, mieto paprika, paprikajauhe, sipuli ja tomaatti. Lihana käytetään nautaa,

sikaa, lammasta ja kanaa sekä riistaa. Perinteisen unkarilaisen keittiön erikoisuus on märehtijän mahasta valmistettu mausteinen ja erityisen maukainen pacalpörkölt. Yleisimmin käytetään etumahoja, joista verkkomahaa pidetään herkullisimpana.

Paimentolaiskansan nykypäivään säilyneeseen perinteeseen kuuluu ruuan valmistaminen avotulella. Nimi pörkölt on johdos paahdamista, erityisesti lihan paistamista rasvassa sipulin ja paprikan kanssa, tarkoittavasta verbistä pörkölt. Pörköltin ainekset eivät saa missään valmistusvaiheessa kiehua runsaassa nesteessä vaan ”siristä” hiljalleen lähellä kiehumispistettä. Nestettä lisätään vähitellen tarpeen mu-

kaan, padan tomaattisen kastikkeen on tarkoitus olla paksua. Jauhoja ei kuitenkaan lisätä koskaan suurustukseen vaan sakeus saadaan syntymään hiljaisessa lämmössä hauduttamalla.

Pääosassa paprika ja liha

Pörköltin kanssa samaan ”ruokalajiperheeseen” kuuluvat gulyás, paprikás ja tokány. Gulassi on sakea keitto, jossa lihan ja paprikan lisäksi käytetään erilaisia kasviksia sekä aina perunoita. Paprikás valmistetaan vaaleasta lihasta kuten kananpojasta, vasikasta tai kanista hapankerman kanssa. Tokányssa käytetään enemmän sipulia, vähemmän paprikaa, usein sienä ja kermaa tai hapankermaa. Tokányssä liha on ohuina suikaleina, pörköltissä ja gulassissa suurehkoina kuutioina. Unkarilaiset ovat käyttäneet perinteisesti paistamiseen sian ihoa. Suomalaiseen makuun ja ravintoainesuosituksiin sopinee paremmin öljy tai voini ja öljyn seos.

Unkarilaisissa aterioissa toistuvat usein maan lipun värit: punainen, valkoinen ja vihreä. Unkarilainen pörkölt on lihan, paprikan, tomaatin ja sipulin liitto.

Unkarilainen lihapata (Pörkölt)

Reilu kilo luutonta lampaan paistia tai lapaa

2	sipulia
4	valkosipulin kynttä
2	makeaa paprikaa
400 g	tomaattimurskaa
50 g	tomaattisoseita
1 rkl	makeaa paprikajauhetta
½ rkl	kokonaisia mustapippureita
1 tl	kokonaisia viherpippureita
½ tl	chilijauhetta tai pieni chili silputtuna
1	laakerinlehti

Vettä

Lihalientä tai lihafondia tai putkiluu Öljyä ja voita paistamiseen

1. Silppua sipuli, valkosipuli ja paprikat. Leikkaa liha 4 x 4 cm kuutioiksi.
2. Kuullota sipuli ja valkosipuli voin ja öljyn seoksessa. Kuullotuksen loppuvaiheessa lisää paprikajauhe sekä lopuksi silputtu paprika. Laita seos uunipataan. Ruskista lihakuutiot pienemmissä erissä voin ja öljyn seoksessa, lisää pataan. Ota paistoliemi veden kanssa kuumentamalla talteen.

3. Lisää tomaattimurska ja -sose sekä mausteet pataan ja sekoita.

4. Lisää paistoliemi, vettä ja lihafondia sen verran että ainekset juuri ja juuri peittyvät. Lihaliemen tai -fondin voi korvata myös putkiluulla. Laita pata hetkiseksi ilman kantta 200-asteeseen uuniin. Kun pata alkaa siristä hiljalleen, laske uunin lämpö 150 °C. Hauduta 2–3 tuntia ilman kantta kunnes liha on pehmeää ja lihassyöt irtoavat. Sekoita välillä ja lisää nestettä tarvittaessa.

Unkarissa pörkölt tarjoillaan useimmiten kotitekoisesta pastan tyyppisestä taikinasta valmistettujen mykyjen tai nuudeleiden kanssa. Unkarissa käytetään erityisiä nuudel- ja mykypuristimia taikinan muotoilemiseen. Mykyt onnistuvat mainiosti myös teelusikan avulla muotoilemalla. Tarjoile lisäksi yksinkertaista unkarilaista kaalisalaattia.

Mykytaikinan voi levittää tasaiselle alustalle ja kaapia lusikalla kiehuvaan veteen kypsytään.

Unkarilainen kaalisalaatti (Nyers káposztasaláta)

Reilu litra ohuita kaalisuikaleita

¼ tl	suolaa
1	laakerinlehti

Kastike

1,5 dl	kylmää vettä
1 rkl	sokeria
1 tl	kuminan siemeniä
1 rkl	valkoviinietikkaa

1. Leikkaa kaali mahdollisimman ohuiksi suikaleiksi. Laita kaalisuikaleet tarjoilukulhoon ja ripottele ¼ tl suolaa kaalisuikaleiden sekaan hyvin sekoittaen. Sujauta 1 laakerinlehti kulhon pohjalle. Anna salaatin tekeytyä 1–2 tuntia viileässä, suola pehmentää kaalin.

2. Sekoita kastikkeen ainekset ja lisää kaalin sekaan. Salaatti on valmis tarjottavaksi heti, mutta säilyy muuttaman päivän viileässä.

Mykyt (Galuska) neljälle

7 dl	vehnä jauhoja
0,5–1 tl	suolaa
3	kananmunaa
1 rkl	öljyä
2,5–3,5 dl	vettä

(Miedosti suolattua) vettä keittämiseen

1. Sekoita jauhot ja suola puukauhalla kulhossa. Tee jauhojen keskele syvennys.
2. Lisää munat ja öljy jauho syvennykseen.
3. Lisää vettä vähitellen, sekoita välillä. Veden määrä riippuu jauhojen laadusta, taikinan pitäisi olla löysähköä puuroa. Sekoita kunnes ainekset muodostavat tasaisen taikinan. Älä vaivaa liian pitkään ja voimakkaasti, jottei taikinasta tule sitkeää.
4. Peitä taikina liinalla ja anna levätä

vähintään puoli tuntia. Taikina saa kuplia hiukan.

5. Kuumenna taikinan levätessä suolalla maustettu vesi leveässä kattilassa kiehuvaan veteen.

6. Ota teelusikan avulla taikinasta pieniä (0,5 tl kokoisia) mykyjä. Pudota mykyt kiehuvaan veteen. Mykyt ovat kypsiä noustessaan pintaan. Laita kypsät mykyt lämmitettyyn tarjoiluastiaan.

Amerikanunkarilaisen kokin George Langin leikki-mielinen ohje unkarilaisen ruuan valmistukseen:

”Älä koskaan käytä jauhoja. Älä koskaan käytä muita mausteita kuin paprikaa ja kuminaa. Älä koskaan ranskanna ruokaa viinillä. Älä koskaan saksanna ruokaa ruskealla kastikkeella. Älä koskaan käytä muita lisukkeita kuin perunaa ja galuskaa. Silti voit vaihdella ruokaa käyttämällä tuoreita tomaatteja tai tomaattisoseita, enemmän tai vähemmän valkosipulia ja erilaisia paprikalajeja.”

N E U V O 2 0 2 0

VARMUUTTA! OPTIMOINTIA! VERKOSTOJA!

Varmuutta oikeellisuudesta ja vähemmän huolia
Selvityksiä ja kartoituksia varmojen valintojen pohjaksi
Hyviä käytäntöjä ja vinkkejä pienryhmistä

- Täydentävät ehdot
- Luonnon monimuotoisuus
- Luonnonmukainen tuotanto
- Kasvinsuojelu ja integroitu torjunta
- Tuotantoeläinten hyvinvointi
- Ympäristö-, energia- ja resurssitehokkuus
- Innovaatiot
- Ilmastomuutoksen hillitseminen ja muutokseen sopeutuminen
- Ympäristökorvaus
- Vesien ja maaperän suojelu
- Viherryttämisen vaatimukset

**VARMISTA PALVELU,
OLE AKTIIVINEN HETI!**

Tilaa palvelu helposti
nettisivuiltamme jo tänään.

Tutustu tarjontaanamme
www.proagria.fi/neuvo2020

Neuvo 2020 -palvelua tarjoavat asiantuntijamme ovat Maaseutuviraston kouluttamia ja hyväksymiä.

Palvelua asiakkaille rahoittaa Maaseuturahasto.